

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 3

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך

לריח שמניך טובים

התבוננות, "יין" התורה, פועלת רק על לב שיכול להתעורר; אך התורה עצמה, "השמן" הנמשך מחכמתו העליונה של ה' וממקור גבוה עוד יותר, מגיעה גם ללב אטום, כך שגם "עלמות" באות לאהוב את ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/3/

הנקודה

התבוננות, "יין" התורה, פועלת רק על לב שיכול להתעורר; אך התורה עצמה, "השמן" הנמשך מחכמתו העליונה של ה' וממקור גבוה עוד יותר, מגיעה גם ללב אטום, כך שגם "עלמות" באות לאהוב את ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

התורה נקראת גם יין וגם שמן. יין הוא התבוננות בכך שה' בורא את העולם ללא הרף: היא מגלה את ה"סוד" הנסתר ומעוררת אהבה ויראה, והופכת את עם ישראל ל"כלה" המקבלת את אור ה'. אך יש לבבות שנותרים אטומים; אלה הן ה"עלמות". עבורן התרופה היא שמן — התורה עצמה. כשם ששמן נשפך מכלי הפוך, כך ירדה התורה לאותיות, לסיפורים ולהלכות גשמיים, ועם זאת גם לרכיביה הנמוכים ביותר יש שורש עליון ביותר. אותיות התורה הן "סוסים" הנושאים אדם למעלה, אף שה' רוצה שגם השכל יהיה מעורב, או לכל הפחות שיהיה באדם רצון עניו להתקרב אליו. בהלכות התורה שבעל פה נמצאת עצמות החכמה העליונה ממש — "שמן תורק"; ואילו אותיות התורה שבכתב וסיפוריה, וסודות הקבלה, מעניקים "ריח" ממדרגה גבוהה עוד יותר. המאמר מציג זאת כנגד שלושת חלקי הלימוד: מקרא, משנה ותלמוד, ומסיים בכך ששתי המדרגות נחוצות. מכיוון שמקורה של התורה גבוה כל כך, היא יכולה להיחקק גם בנפש הבהמית ובלב הגשמי.

מבנה

1	יין: התבוננות והכלה	¶1
התבוננות במלכות ה' מגלה את האלוקות הנסתרת ומעוררת אהבה ויראה; ה"עלמות" הן מי שלבן נותר אטום.		
2	שמן תורק: אותיות התורה	¶2-3
התורה, בדומה לכלי הפוך, ירדה לאותיות ששורשן עליון ביותר; האותיות הן "סוסים" המעלים את האדם כאשר השכל מעורב בלימוד.		
3	כיסופים לחסד ה'	¶3-4
מי שאינו מתעורר בעקבות ההתבוננות צריך להכניע את עצמו ולהשתוקק לאלוקות; ההשתוקקות הזאת, ואף אמונה פשוטה, ממשיכות את חסד ה'.		
4	חכמה עילאה בהלכות	¶5-6
עצמות חכמתו של ה' מלוכשת בהלכות המעשיות — "זקן" שעליו ניגר שמן המשחה; שורשה גבוה כל כך, עד שהיא גם "שמן ריחני".		
5	אירוסין ונישואין	¶7-8
על פי המדרש, ריח הוא המשכה חיצונית ושמן תורק הוא המשכה פנימית; באמצעות קבלת מלכותו של ה', כל יהודי מקבל את שתיהן בלימוד התורה.		
6	מדוע השמן מגיע ללב האטום	¶9
השמן נעלה מן היין, כשם שחכמה עילאה נעלית מבינה; ככל שהמדרגה גבוהה יותר, כך היא מגיעה למטה יותר, עד ללב הגשמי.		

המשנה והתלמוד, שחכמתם נתפסת בהבנה, הם שמן תורק; התורה שבכתב והקבלה, שנודעות רק כריח, באות ממקור גבוה יותר; שתייהן נחוצות.

מושגים

יין ושמן יין ושמן

שני דימויים לתורה: יין הוא התבוננות (בינה), המגלה את הנסתר; שמן שני דברים או בלימוד קבלה; מקורה במדרגה גבוהה עוד יותר, ב"שמן ריחני".

מי שלבו אטום מי שלבו אטום

אדם שהתבוננות אינה מעוררת אותו לאהבה ויראה; אלה הן ה"עלמות" שבפסוק.

שמן תורק שמן תורק

שמן הנשפך מכלי הפוך: העצמות העליונה ביותר יורדת למקום התחתון ביותר — להלכות ולאותיות התורה.

ריח ריח

הארה המגיעה לאדם בלי שיתפוס אותה בהבנה, כמו בקריאת התורה שבכתב או בלימוד קבלה; מקורה במדרגה גבוהה עוד יותר, ב"שמן ריחני".

כלה וחתן כלל וחתן

כנסת ישראל (והתורה שבעל פה) המקבלת מהי (ומהתורה שבכתב); אירוסין הם המשכה חיצונית, ונישואין — המשכה פנימית.

אותיות נקראו סוסים אותיות נקראו סוסים

אותיות התורה והתפילה נושאות את האדם הרחק מעבר למדרגתו שלו, אף שהי רוצה שגם השכל יהיה מעורב.

חכמה עילאה חכמה עילאה

חכמתו של הי עצמו, שעצמותה מלוכשת בהלכות המעשיות של התורה.

קטע 1 • 11

יין: התבוננות והכלה

1 לריח שמניך טובים שמן תורק שמך¹ על כן עלמות אהבוך.²

”כי טובים שמניך לריח, שמך שמן שנשפך; על כן העלמות אוהבות אותך.”

המאמר פותח בפסוק משיר השירים א, ג, שאותו הוא קורא כתיאור של שתי דרכים שבהן התורה מגיעה אל האדם: כ”ריח” וכ”שמן שנשפך”. הביטוי המסיים, ”על כן העלמות אוהבות אותך”, הוא התכלית: שגם מי שעדיין לא התעורר יבוא לאהוב את ה’

(רבות בשה”ש ע”פ זה ובפסוק שובי שובי השולמית³ ור”פ לך לך ויקרא ספ”ג נשא פייג בקרבן נחשון גבי כלולה בשמן ור”פ תבא) הנה פעמים נקרא התורה יין ופעמים שמן⁴ כי טובים דודיך מיין.⁵

ראו מדרש רבה על שיר השירים על פסוק זה, וכן על הפסוק ”שובי, שובי, השולמית”; ובתחילת פרשת לך לך; ויקרא רבה, והנה, לפעמים התורה נקראת (סוף פרק ג; נשא, פרק יג, על קרבנו של נחשון, בעניין ”כלולה בשמן”; ובתחילת פרשת תבוא יין ולפעמים שמן: ”כי טובים דודיך מיין”).

הסוגריים מונים מקומות במדרש הדנים בפסוק זה ובדימוי השמן. מדרש שיר השירים מדמה את התורה גם ליין וגם לשמן, ואדמו”ר הזקן יראה שמדובר בשתי דרכים שונות שבהן התורה פועלת באדם.

הענין דכתיב (זכריה ט”ז) ותירוש ינוכב⁶ בתולות ובגמי פ”ק דכ”ב (ד”י”ב) מי שלבו אטום כו’ היין מפקחו נכנס יין יצא סוד⁷ השמחה שהי’ בהסתר מתגלה כו’.

הענין הוא, שנאמר (זכריה ט, יז): ”ותירוש ינוכב בתולות”; ובגמרא, בפרק הראשון של בבא בתרא (יב ע”ב): ”מי שלבו אטום” וכו’, ”היין מפקחו”; ”נכנס יין יצא סוד” — השמחה שהייתה בהסתר מתגלה וכו’.

יין מגלה: הוא פותח לב סגור ומוציא לאור את מה שהיה נסתר. הגמרא דורשת את העובדה שערכן המספרי של המילים ”יין” ו”סוד” הוא שבעים: כשנכנס יין יוצא הסוד; כאן הסוד הנסתר הוא שמחה פנימית.

ובעבודת ה’ כי טובים דודיך מיין פי’ דודיך אהוי”ר בהתלהבות הבא מהתבוננות שהוא בחי’ יין בינה להתבונן איך שמלכותך עלמא דאתגלייא הוא בחינת התגלות מאין ליש מחיה בחי’ מקום וזמן וממשלתך בכל דור ודור⁸ כו’.

ובעבודת ה’, ”כי טובים דודיך מיין” פירושו: ”דודיך” הם אהבה ויראה בהתלהבות, הבאה מהתבוננות, שהיא בחינת היין — בינה: להתבונן כיצד ”מלכותך”, העולם הנגלה, היא בחינת התגלות של הבאת יש מאין, המחיה את ממדי המקום והזמן, ”וממשלתך בכל דור ודור” וכו’.

בעבודת ה’, ”יין” מסמל את בינה, כלומר התבוננות מעמיקה. האדם מתבונן בכך שמלכות ה’, ”העולם הנגלה”, מחיה ללא הרף את הכול ומביאה אותו לידי מציאות יש מאין, לרבות המקום והזמן עצמם; מהתבוננות זו נולדות אהבה ויראה מלאות התלהבות — ”דודיך”

וזהו בחי' הסוד המוסתר בתוך העולמות עד שנדמה העולם ליש בפני עצמו. והדחילו והרחימו שנולד מזה ההתבוננות יצא הסוד הנ"ל כאלו נראה בחי' האלקות איך דכולא קמיה כלא חשיב⁹ ממש כידוע כו'.

וזהו בחינת הסוד המוסתר בתוך העולמות, עד שהעולם נדמה כיש בפני עצמו. והיראה והאהבה שנולדות מהתבוננות זו הן "יצא סוד" הנזכר לעיל: כאילו נראית בחינת האלוקות, כיצד "כולא קמיה כלא חשיב" ממש, כידוע וכו'.

ה"סוד" הוא האלוקות המוסתרת בתוך הבריאה, מוסתרת עד כדי כך שהעולם נדמה כקיים בפני עצמו. כשהתבוננות מולידה אהבה ויראה, הסוד "יוצא": האדם חש, כאילו הוא רואה, שהכול נחשב כאין ממש לפני ה'.

(וזהו ענין מי גילה לבני רז זה¹⁰ מי היינו בינה והוא ענין גילוי החסדים המכוסים ביסוד אימא היינו גילוי האהוי"ר כו').

וזהו ענין "מי גילה לבני רז זה": "מי" הוא בינה; והוא ענין גילוי החסדים המכוסים ביסוד אימא, כלומר גילוי האהבה והיראה (וכו').

הגמרא מביאה את שאלת ה': "מי גילה רז זה לבני?" המילה "מי" היא כינוי קבלי לבינה; "החסדים המכוסים" ביסוד אימא הם האהבה והיראה הטמונות בהבנה, שהתבוננות מגלה אותן.

וידוע שכנ"י נק' כלה והוא בהיות שהסוד יצא בהתגלו' שמאיר אור אלקות בנשמות ישראל. וזה נק' כד קבילת דכר

וידוע שכנסת ישראל נקראת כלה, וזה כאשר הסוד יוצא להתגלות, ואור האלוקות מאיר בנשמות ישראל. וזה נקרא "כד קבילת עם ישראל כולו נקרא כלתו של ה'". הוא נעשה כלה במוכן השלם כאשר האלוקות הנסתרת מתגלה ומאירה בנשמותיו, מצב שהזוהר מכנה "כאשר קיבלה את הזכר".

עם ישראל כולו נקרא כלתו של ה'. הוא נעשה כלה במוכן השלם כאשר האלוקות הנסתרת מתגלה ומאירה בנשמותיו, מצב שהזוהר מכנה "כאשר קיבלה את הזכר".

(בזהר בא דל"ח ע"ב וע' בזהר הרקיע שם ובסה"מ ד"ט ע"א סי' כ"א) שהקב"ה נק' חתן.

שכן הקדוש ברוך הוא נקרא חתן, (בזהר, בא, לח ע"ב; וראו זוהר הרקיע שם, ובספר המאמרים, דף ט ע"א, סימן כא)

הזוהר מכנה את ה' "חתן" הנותן לכנסת ישראל, כלתו. הסוגריים מציינים את מקום הדברים בזהר ושתי הפניות נוספות העוסקות בקטע.

וכלה לית לה מגרמה כלום כ"א מה שנותנים לה מלמעלה כי בועליך עושיך כו' וכבוד ה' עליך זרח¹¹

וכלה אין לה כלום משל עצמה, אלא מה שנותנים לה מלמעלה, כי "בועליך עושיך" וכו', ו"כבוד ה' עליך זרח"

במשל זה אין לכלה דבר משל עצמה; כל האור שלה ניתן לה מלמעלה. הפסוקים מישעיהו ואמרים שבעלה הוא עושיה ושכבוד ה' זרח עליה: האור שלה בא ממנו.

כי אשב בחושך¹² ה' אור לי ואתקריי בחי נערה בה' ה' גבורות דדכורא שנותן לה כביאה ראשונה שהם דודיך הנ"ל עיקרם מעלמא דאתכסיא

"כי אשב בחושך ה' אור לי". והיא נקראת בחינת נערה בה"א: חמש הגבורות של הזכר, שהוא נותן לה בזיווג ראשון; אלו הם "דודיך הנזכרים לעיל, שעיקרם מעלמא דאתכסיא

הפסוק ממיכה מוסיף שגם בחושך ה' הוא אורה. המקובלים קוראים את המילה "נערה", הכתובה בה"א בסופה, כרמז לחמש הגבורות שהזכר נותן לה; גבורות אלו מזוהות עם ה"אהבה" שבפסוק, שמקורה בעולם העליון הנסתר.

אלא שיוצאים דרך נוקי כוי (וע' בפע"ח שער ק"ש שעל המטה פיי"א ד"ה לקוטים ופרק ו' ובמק"מ ר"פ צו)

אלא שהם יוצאים דרך נוקבא וכו'. (וראו פרי עץ חיים, שער קריאת שמע שעל המיטה, פרק יא, הקטע הפותח "לקוטים", ופרק ו; ומקדש מלך, תחילת פרשת צו.)

אף שמקורן של חמש הגבורות למעלה, הן מגיעות לידי גילוי רק דרך נוקבא, הבחינה הנשית המקבלת. הסוגריים מפנים למקומות שבהם פרי עץ חיים של האריז"ל ומקדש מלך, פירוש על הזוהר, דנים בכך.

ועד לא קבילת שעדיין לא זרח אור אלקות בתוכה ונקי נער בלא ה' גבורות הנ"ל והוא מי שלבו אטום כבתולה¹³ שלא נתפעל בדו"ר מענין התבוננות עלמא דאתגליא הנ"ל ונקרא עלמות

ועדיין לא קיבלה, כלומר אור האלקות עדיין לא זרח בתוכה, והיא נקראת "נער" בלי ה"א, [כלומר] בלי חמש הגבורות הנזכרות לעיל. וזהו מי שלבו אטום, כמו בתולה שלא התעוררה ליראה ולאחבה מן ההתבוננות בעולם הנגלה הנזכר לעיל; ואלה נקראות "עלמות".

לפני שהכלה קיבלה את האור הזה, היא נקראת "נער", בלי ה"א, כפי שהמילה מופיעה בחלקים מספר דברים. בנפש האדם מדובר במי ש"לבו אטום" ואינו מתעורר מן ההתבוננות; אנשים כאלה הם ה"עלמות" שבפסוק.

(ועמ"ש ע"פ עיני כל שאז נקי כל חסר ה' דכלה ה"ג דדכורא כוי ועמ"ש מזה בד"ה יחיינו מיומים כוי ועמ"ש ע"פ וארשתיך לי כוי וע"פ ואשה כי תדור כוי וע"פ כי תצא כוי ואח"כ תבא אליה כוי וע"פ טוב לחסות):^{14, 15, 16, 17}

וראו מה שנכתב על "עיני כל", שאז היא נקראת "כל", חסר ה"א של "כלה" — ה' גבורות דדכורא וכו'; וראו מה שנכתב על כך) במאמר הפותח "יחיינו מיומים" וכו'; ועל "וארשתיך לי" וכו', ועל "ואשה כי תדור" וכו', ועל "כי תצא" וכו', "ואחר כך תבוא" (אליה"ו וכו', ועל "טוב לחסות").

הסוגריים מפנים לכמה מאמרים אחרים המפתחים את אותו רעיון. אחד מהם מציין ש"כלה" בלי ה"א היא רק "כל": כלה שעדיין לא קיבלה את חמש הגבורות של הזכר.

שמן תורק: אותיות התורה

2 והעצה שיהי אף בחי עלמות אהבוך הוא בחי שמן לריח שמניך¹⁸ טובים¹⁹. והתורה נקי שמן תורק

שהורק מכלי אל כלי שמה שלמטה בא למעלה

והעצה לכך שגם תהיה בחינת "עלמות אהבוך" היא בחינת השמן: "כי טובים שמניך לריח". והתורה נקראת "שמן שנשפך", שמן שנשפך מכלי לכלי, כך שמה שהיה למטה בא למעלה

הפתרון ללב האטום הוא הדימוי השני, השמן, המסמל את התורה עצמה. הביטוי "שמן שנשפך" מתאר שמן הנשפך מכלי אחד לאחר, כאשר הופכים את הכלי על פיו.

שהוא מתהפך כו' אז עולה הריח משולי הכלי הראשון ובמלואו משמן הי' הריח למטה כנ"ל כו'

כי הוא מתהפך וכו'; ואז עולה הריח מתחתית הכלי הראשון, ואילו כל עוד הכלי היה מלא בשמן היה הריח למטה, כנזכר לעיל וכו'.

כאשר כלי מלא שמן, הריח נשאר למטה, בגובה השמן. כשמרוקנים אותו בהפיכתו, הריח עולה מתחתית הכלי הראשון: מה שהיה בתחתית נמצא עכשיו למעלה.

והנמשל שהתורה נשתלשלה בעניני גשמיות וסיפורי מעשיות ואותיות גשמיות ה' בחכמה יסד ארץ²⁰

אבא יסד ברתא²¹ שמתהפך מה שלמטה למעלה ומה שלמעלה למטה כו'.

והנמשל הוא שהתורה השתלשלה לעניינים גשמיים, לסיפורי מעשיות ולאותיות גשמיות: "ה' בחכמה יסד ארץ"; "אבא יסד ברתא"; כך שמה שלמטה מתהפך למעלה ומה שלמעלה למטה וכו'.

גם התורה ירדה מחכמת ה' אל הדברים הגשמיים, הסיפורים והאותיות הכתובות. הפסוק "ה' בחכמה יסד ארץ" והביטוי הזוהרי "אבא יסד ברתא" אומרים שהדרגה העליונה ביותר שוכנת בדרגה הנמוכה ביותר, ולכן הסדר מתהפך.

וזהו שמן תורק שמך כל התורה הם שמותיו של הקב"ה^{22,23} אז לריח שמניך כו' ואותיות נקראו סוסים

שבאים מהשתלשלות רבות מעלמא דדכורא בחי שמן כו'

וזהו "שמן שנשפך שמך": כל התורה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא; ואז "לריח שמניך" וכו'. והאותיות נקראות "סוסים", מפני שהן באות דרך שלבים רבים של ירידה מעולם הדכורא, בחינת השמן וכו'.

התורה כולה מורכבת משמותיו של ה', ולכן נאמר "שמך שמן שנשפך". האותיות נקראות "סוסים" מפני שלמרות ירידתן דרך שלבים רבים, הן נושאות את האדם כלפי מעלה; מקורן ב"עולם הדכורא", בחינת השמן.

(ונקי שמן תורק שמתהפך כו' כי האותיות עם היות שהן למטה מהשכל והמדות ונקי אבנים בסיי^{24, 25} שהם בחי' דומם

ונקרא "שמן שנשפך", שמתפך וכו', מפני שהאותיות, אף שהן למטה מן השכל ומן המידות, ונקראות "אבנים" בספר יצירה, בהיותן בחינת דומם,

נדמה שהאותיות הן החלק הנמוך ביותר במחשבה ובדיבור, למטה מן השכל ומן הרגש. ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים", כמו עצמים דוממים שאין בהם חיות משל עצמם.

אבל שרש האותיות והדומם מקורם למעלה מהשכל אלא שהוא כחותם המתהפך^{26, 27} כו' ועמ"ש ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית מענין אותיות ואבנים כו' וע"פ ויגש אליו יהודה כו'.

אולם שורש האותיות והדומם מקורו למעלה מן השכל, אלא שהוא כחותם המתהפך וכו'. וראו מה שנכתב על "מזמור שיר (חנוכת הבית" בענין האותיות והאבנים וכו', ועל "ויגש אליו יהודה" וכו'.

ובכל זאת, מקורן של האותיות, כמו מקורו של הדומם, הוא למעלה מן השכל; הדבר דומה לחותם, שבו הגבוה ביותר נעשה לנמוך ביותר כשהוא מוטבע. הסוגריים מפנים לשני מאמרים הדנים באותיות ובאבנים.

וזהו לריח שמניך שנמשכין משמן המריח שהוא בחי' ומדרגת שמן המשחה. ועמ"ש מענין אפרסמונא דכיא בביאור ע"פ מי יתנך כו' ועמ"ש מענין שמן המשחה)

וזהו "לריח שמניך", הנמשכים מן השמן המריח, שהוא בחינת ומדרגת שמן המשחה. וראו מה שנכתב בענין אפרסמונא דכיא (בביאור על "מי יתנך" וכו', ומה שנכתב בענין שמן המשחה.

"ריח שמניך" נמשך מן השמן המריח, המדומה לשמן המשחה של המקדש, דרגה שלמעלה מן השמן הרגיל. הסוגריים מפנים למקומות נוספים הדנים ב"אפרסמונא דכיא" ובשמן המשחה.

(לקמן)²⁸ פ' נשא²⁹ ע"פ זאת חנוכת המזבח ביום המשח³⁰ כו' ובהרמ"ז פ' אמור (דפ"ט) גבי ההוא שמן עילאה כו'

בפרשת נשא, על "זאת חנוכת המזבח ביום המשח" וכו'; וברמ"ז על פרשת אמור (פט), בענין "ההוא שמן עילאה", (בהמשך) וכו'.

ההפניה נמשכת: מאמר בפרשת נשא על חנוכת המזבח "ביום המשח", והרמ"ז, פירוש על הזוהר, המדבר על "שמן עילאה".

וע' באגה"ק ד"ה ויעש דוד בענין שרש האותיות שמקורן הוא משכל הנעלם וקדמות השכל כו'

וראו איגרת הקודש, הקטע הפותח "ויעש דוד", בענין שורש האותיות, שמקורו בשכל הנעלם ובקדמות השכל וכו'.

איגרת הקודש, החלק הרביעי של התניא, מסבירה שהאותיות מושרשות ב"שכל הנעלם" וב"קדמות השכל", דרגה שלמעלה מהמחשבה הגלויה. הדבר תומך בטענה שהאותיות הנמוכות באות ממקור נעלה מאוד.

ועמ"ש ס"פ מקץ בד"ה נר חנוכה³¹ מצוה כו' שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי' התורה כו'

וראו מה שנכתב בסוף פרשת מקץ, במאמר הפותח "נר חנוכה מצוה" וכו', שאותיות התורה מושרשות למעלה מעלה מבחינת התורה וכו'.

בתורה אור, במאמר על נר חנוכה, מלמד אדמו"ר הזקן שאותיות התורה מושרשות אפילו למעלה מתוכן התורה. לכן הצורה הכתובה אינה רק כלי לרעיונות.

וע"ש שבתורה נאמר ותורה אור³² והאותיות שרשן מבחי' אור שהוא מקור האור כו' ואור היינו

רוח.^{33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46}

וראו שם, שעל התורה נאמר "ותורה אור", ואילו שורש האותיות הוא בבחינת אור, שהוא מקור האור וכו'; ואור היינו רוח.

התורה נקראת "אור", אבל האותיות מושרשות ב"אור", שהוא אור בתוספת יו"ד ומקורו של האור. אור הוא נשימה, רוח, וכך נוצר הקשר בפסקה הבאה בין רוח לריח.

קטע 3 • 31-4

כיסופים לחסד ה'

3 וזהו ענין לריח שמניך⁴⁷ כי ריח ורוח ענין אי' כמ"ש במ"א וכמארז"ל ע"פ ריח ניחוחי נחת רוח לפני⁴⁸ כו'.

וזהו ענין "לריח שמניך", כי ריח ורוח הם עניין אחד, כפי שמוסבר במקום אחר, וכמאמר חז"ל על "ריח ניחוחי": "נחת רוח לפני" וכו'.

המילים "ריח" ו"רוח" חולקות שורש לשוני. חז"ל דורשים את הביטוי מן התורה "ריח ניחוח" על קרבן כ"נחת רוח" לפני ה'; מכאן שריח הוא עניין של רוח, והוא מתקשר ל"אור" שבו מושרשות האותיות.

ולכן נק' האותיות סוסים שמגביהים מאד למעלה וכל העלאות ממטה למעלה ע"י האותיות דהרהור לא עביד מידי כו'

ולכן האותיות נקראות "סוסים", המעלות למעלה מאוד; וכל העליות מלמטה למעלה נעשות באמצעות האותיות, שכן "הרהור לא עביד מידי" וכו'.

מפני ששורש האותיות נעלה כל כך, הן יכולות לשאת את האדם כלפי מעלה, ולכן הן נקראות "סוסים". כל עלייה נעשית באמצעות אותיות הנאמרות בפועל, שכן מחשבה בלבד, ללא מילים, אינה פועלת דבר.

ועיין במבוא שערים ש"ג ח"ג פ"ג בענין מפיו דעת⁴⁹ כו' והרוכב על הסוס הסוס ישאנו למקום רחוק שלא היה יכול להגיע ברגלים כו'.

וראו מבוא שערים, שער ג, חלק ג, פרק ג, בענין "מפיו דעת" וכו'. וכמו אדם הרוכב על סוס: הסוס יישא אותו למקום רחוק שלא היה יכול להגיע אליו ברגליו וכו'.

מבוא שערים של הארז"ל מובא על הפסוק "מפיו דעת ותבונה", הקושר דיבור אלוקי לדעת. מכאן המשל: רוכב מגיע על סוס למקומות שלא היה יכול להגיע אליהם ברגל.

וכמ"כ עד"מ בשומו כל מחשבתו באותיות מגביהים ומעלים אותו למקום גבוה (וכמ"ש מזה לקמן סד"ה לסוסתי כו') אבל כתיב לא בגבורת הסוס יחפץ⁵⁰ לא בשוקי האיש ירצה.⁵¹

כך גם, בדרך משל, כאשר הוא משקיע את כל מחשבתו באותיות, הן מגביהות ומעלות אותו למקום גבוה (כפי שייכתב על כך בהמשך, בסוף המאמר הפותח "לסוסתי" וכו'). אבל נאמר: "לא בגבורת הסוס יחפץ, לא בשוקי האיש ירצה".

בדומה לכך, מי שמשקיע את כל מחשבתו באותיות התורה או התפילה מתרומם באמצעותן הרכה מעבר לדרגתו שלו. אבל הפסוק מזהיר שה' אינו חפץ בגבורת הסוס ואינו רוצה בשוקי האיש; האזהרה תוסבר בהמשך.

פ"י כשאנו מעמיק חב"ד שלו בהאותיות כ"א מחשבתו בלבד הרי זה כרכיבת הסוס בלבד שרגליו לבד דבוקים בסוס והסוס רץ והוא אינו עושה כלום כו'

כלומר, כאשר הוא אינו מעמיק את חכמה, בינה ודעת שלו באותיות, אלא משקיע בהן את מחשבתו בלבד, הרי זה כרכיבה בלבד על הסוס: רק רגליו דבוקות בסוס, הסוס רץ והוא עצמו אינו עושה דבר וכו'.

אם האדם רק חושב על המילים בלי לערב את שכלו — חכמה, בינה ודעת — הוא דומה לרוכב שרק יושב על הסוס. הסוס רץ, והרוכב עצמו אינו עושה דבר.

כ"א רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו⁵² פ"י שיעמיק חב"ד שלו בהתבוננות גדולת ה' עם דיבוק מחשבתו בהאותיות

אלא "רוצה ה' את יראיו, את המיחלים לחסדו": כלומר, שיעמיק את חכמה, בינה ודעת שלו בהתבוננות בגדולת ה', ויצמיד את מחשבתו לאותיות.

מה שה' רוצה, אומר הפסוק הבא, הם "יראיו". כלומר, יש לחבר התבוננות ממשית בגדולת ה', בכל כוחו של השכל, אל דבקות המחשבה באותיות.

(ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה לסוסתי וע"פ אז ישיר) וישים בלבו ענין עצה היעוצה כשרואה שהוא רחוק מאד מהתפעלות הלב והתלהבות מהתבוננות כו'

ועליו לשים ללב את העצה היעוצה, כאשר הוא (וראו מה שנכתב בפרשת בשלח, במאמר הפותח "לסוסתי", ועל "אז ישיר") רואה שהוא רחוק מאד מהתעוררות הלב ומהתלהבות מן ההתבוננות וכו'.

הסוגריים מפנים לשני מאמרים בתורה אור על דימוי הסוס. אחר כך באה עצה מעשית למי שמגלה שההתבוננות אינה מעוררת את לבו.

ומשפיל א"ע בתכלית לאמר מה אני כי יה יה לי התלהבות כי לבי אטום היות

ישפיל את עצמו עד הקצה, ויאמר: "מה אני, שיהיה לי רגש של התלהבות, הרי לבי אטום, מאחר ש..."

על אדם כזה להשפיל את עצמו לגמרי ולומר שאין לו זכות לצפות להתלהבות, שהרי לבו אטום. זהו ה"עלמה" שבפסקה הראשונה, המדברת בכנות על עצמה.

כי אני מרוחק בתכלית הריחוק מה' אחד רק זאת בידו לבקש על נפשו לחפוף לדבקה בה' והוא ענין המיחלים לחסדו שמצפים ומשתוקקים בתשוקה רבה שיהיה התגלחת אלקות כו'.

"אני רחוק בתכלית הריחוק מה' אחד". רק דבר אחד בידו: להתחנן על נפשו ולרצות לדבוק בה'. וזהו "המיחלים לחסדו" — הם מצפים ומשתוקקים בתשוקה רבה לגילוי האלוקות וכו'.

עליו להכיר עד כמה הוא רחוק מה' ולעשות את הדבר היחיד שבכוחו: להתחנן ולהשתוקק לדבוק בה'. זו משמעות "המיחלים לחסדו" — ציפייה ורצון עז שהאלוקות תגלה לו.

4 ואני איני רוצה להיות נפרד כו'. זהו פירוש לחסדו ח"ס דלי"ת התגלות אלקות. וזהו לצפירת תפארה למצפים תפארתו⁵³ והדר גאונו ומזה יוכל להמשיך חסד ה' עליו שיתפעל לבו כו'.

"ואני איני רוצה להיות נפרד" וכו'. זהו פירוש "חסדו": "חס דלת" — חמלה על הדלת — גילוי האלוקות. וזהו "צפירת תפארה": למיחלים לתפארתו ולהדר גאונו. מכך הוא יכול להמשיך עליו את חסד ה', עד שלבו יתעורר וכו'.

תחינת האדם נמשכת: הוא אינו רוצה להיות נפרד מה'. המילה "חסד" נקראת "חס דלת" — חמלה על האות דל"ת, האות "הענייה" המסמלת את המקבלת שאין לה דבר משל עצמה; חסד ה' הוא גילוי האלוקות למי שחסר אותה. הגמרא קוראת את "צפירת תפארה" שבישיבה "כ"למיחלים לתפארתו": ההשתוקקות עצמה ממשיכה את חסד ה', עד שהלב מתעורר.

וכן בענין לימוד התורה שבע"פ התגלות רצונו ית' בזה העולם הגשמי טהור ומא ומותר אסור כו'

וכך גם בענין לימוד התורה שבעל פה, שבו מתגלה רצונו יתברך בעולם הגשמי הזה: מה טהור ומה טמא, מה מותר ומה אסור וכו'.

כך גם בלימוד התורה שבעל פה, שבו רצון ה' מתגלה בפרטי העולם הזה — מה טהור ומה טמא, מה מותר ומה אסור. גם באמצעות לימוד כזה יכול מי שמשתוקק לה' להמשיך עליו את חסדו.

ומי שאין לו אפי' בחי' המיחלים לחסדו הנ"ל עליו כתיב זכר חסדו ואמונתו⁵⁴ לבית ישראל בחי' נוקי כו' על ישראל אמונתו. ולבית ישראל ממשיך גם אמונה כו':^{55, 56}

ומי שאין בו אפילו בחינת "המיחלים לחסדו" הנזכרת לעיל, עליו נאמר: "זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל" — בחינת נוקבא וכו'; "על ישראל אמונתו". וגם לבית ישראל הוא ממשיך אמונה וכו'.

על מי שחסרה בו אפילו ההשתוקקות נאמר שה' "זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל". "בית ישראל" הוא נוקבא, הבחינה המקבלת, וה' ממשיך אליו אמונה — קשר עמו שאינו תלוי ברגשו של האדם.

חכמה עילאה בהלכות

5 ולתוספת ביאור ענין שמן תורק הוא עפמ"ש במ"א פי' הזהר (בראשית דכ"ז ע"ב) בענין משנה אתתא דהוא נער כו'

ולהוסיף ביאור בענין "שמן שנשפך": הדבר הוא על פי מה שנכתב במקום אחר בפירוש הזהר (בראשית, כז ע"ב), בענין "מתניתין אתתא דהוא נער" וכו'.

כאן המאמר מעמיק במשמעות "שמן שנשפך". הוא נשען על קטע בוהר המכנה את המשנה "אשתו" של "אותו נער" (המלאך מטטרון), דימוי לתורה שבעל פה כבחינה נשית ומקבלת.

שבדיני התורה הנגלית שלפנינו מלובש ונמשך בזה עצמיות ח"ע מה שאין גילוי זה אפי' בעולמות העליונים

שבדיני התורה הנגלית שלפנינו מלובשת ונמשכת עצמיות חכמה עילאה, גילוי שאינו קיים אפילו בעולמות העליונים,

הטענה מפתיעה: בדינים המעשיים של התורה נמצאת עצמיות חכמתו העליונה של ה'. גילוי כזה אינו מצוי אפילו בעולמות הרוחניים העליונים.

כי גם בג"ע מאיר רק זיו השכינה והארה לבד מח"ע כו' וכמ"ש הטעם לזה במ"א (גבי פורים בד"ה כי אברהם לא ידענו)⁵⁷ ממשל הארי כו'

שהרי גם בגן עדן מאיר רק זיו השכינה והארה בלבד מחכמה עילאה וכו'. והטעם לכך מוסבר במקום אחר (בענין פורים, במאמר הפותח "כי אברהם לא ידענו"), על פי משל האריה וכו'.

גם בגן עדן הנשמות תופסות רק זיו של השכינה והארה מחכמה עילאה. הטעם מוסבר במאמר לפורים בתורה אור באמצעות דימוי האריה שבחזון יחזקאל.

פני אריה אל הימין⁵⁸ כו' וכמו כן הארת ח"ע מוכרח להתלבש במקום היותר נמוך דהיינו עניני הלכות טמא כשר כו'

"פני אריה אל הימין" וכו'; וכך גם הארת חכמה עילאה מוכרחה להתלבש במקום הנמוך ביותר, כלומר בעניני הלכות טמא וכשר וכו'.

בחזון יחזקאל פני האריה לימין, לצד החסד; המאמר הנזכר מסביר שככל שהדבר נעלה יותר, כך עליו לרדת נמוך יותר. לכן חכמה עילאה מתלבשת דווקא במקום הנמוך ביותר: בדינים על טמא ועל כשר.

ע"ש והוא ג"כ עד"מ הנזכר באגה"ק קרוב לסופו⁵⁹ ועוד זאת שהרי הדבור כו' רק הארה כו' משא"כ הטפה נמשך בה גם ממהות הנפש ועצמותה ע"ש.⁶⁰

ראו שם. וזה גם דומה למשל הנזכר באיגרת הקודש סמוך לסופה: "ועוד זאת שהרי הדיבור" וכו' אינו אלא הארה וכו', ואילו באיגרת הקודש מביאה משל: הדיבור מבטא רק הארה משכלו של האדם, ואילו בטיפת הזרע נמשכת גם עצמות נשמתו של ההורה. כך גם דיני התורה נושאים את חכמת ה' עצמה, ולא רק השתקפות שלה.

6 ועיין עוד שם ד"ה כר"מ פ' נשא.⁶¹ וזהו ענין שמן תורק שהורק ונמשך עצמיות השמן ממש למטה.

וראו עוד שם, הקטע הפותח "כר"מ פרשת נשא". וזהו עניין "שמן שנשפך": עצמות השמן ממש נשפכת ונמשכת למטה.

באיגרת הקודש יש איגרת נוספת העוסקת באותו נושא. "שמן שנשפך" פירושו שעצמות השמן עצמה, ולא רק ריחו, נשפכת ומגיעה למטה.

וזהו מה שלמעלה בא למטה דייקא כנ"ל. וענין שמן תורק שמך הנה נת' הפי' למעלה דהיינו כמארו"ל כל התורה היא שמותיו של הקב"ה⁶² כו'

וזהו שהעליון בא דווקא למטה, כנזכר לעיל. וענין "שמן שמך שנשפך": הפירוש כבר התבאר למעלה, כלומר כמאמר חז"ל שהתורה כולה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא וכו'.

זהו העיקרון שנאמר קודם: העליון ביותר מגיע דווקא למקום הנמוך ביותר. "שמן" מתייחס לתורה, שחז"ל מתארים אותה כולה כשמותיו של ה'.

ועמ"ש מזה ע"פ ואלה שמות בני⁶³ ובפ' יתרו בד"ה משה ידבר⁶⁴ איך דכל מעשה המצות הן לאתקנא רזא דשמייה כו' ע"ש.

וראו מה שנכתב על כך על "ואלה שמות בני ישראל", ובפרשת יתרו, במאמר הפותח "משה ידבר": כיצד כל מעשה המצוות הוא "לאתקנא רזא דשמייה" וכו'; ראו שם.

שני מאמרים בתורה אור מפתחים את הרעיון: כל המצוות נועדו "לתקן את סוד שמו", כביכול להשלים את שם ה'. התורה והמצוות הן אפוא הערוך של השם.

ובזהר פ' צו (דל"ד ע"א) פי' שמך היינו מלי' שבה הורק ונמשך השמן דח"ע ע"ש

.ובזהר, פרשת צו (לד ע"א), "שמך" מתפרש כמלכות, שאליה נשפך ונמשך השמן של חכמה עילאה; ראו שם.

הזהר מפרש את "שמך" כמלכות, מלכותו של ה', שאליה נשפך השמן של חכמה עילאה. במונחי המאמר, החכמה העליונה ביותר זורמת אל המידה האלוהית הנמוכה ביותר.

(ועיין בזהר פי יתרו דפי"ז ע"ב ע"פ טוב שם משמן טוב⁶⁵ ובוהר ח"א דצ"ו סע"א) והיינו כמ"ש בזהר פי תרומה (דקמ"ה ע"ב) ירותא דאבא ירתא ברתא⁶⁶ כו'

וזהו ככתוב בזהר, פרשת תרומה (קמה). (וראו זוהר, פרשת יתרו, פז ע"ב, על "טוב שם משמן טוב", וזהר חלק א, סוף צו ע"א) ע"ב): "ירותא דאבא ירתא ברתא" וכו'.

הזהר קושר גם הוא בין שמן ל"שם" באמצעות הפסוק "טוב שם משמן טוב". דבריו ש"הבת יורשת את האב" פירושם שמלכות (הבת) מקבלת ישירות מחכמה (האב).

והיינו כנודע מענין בחכמה יסד ארץ⁶⁷ דייקא משא"כ כונן שמים בתבונה וכמ"ש מזה בפ' בראשית בד"ה

וזהו כידוע בענין "בחכמה יסד ארץ" דווקא, בשונה מ"כונן שמים בתבונה"; וכפי שנכתב על כך בפרשת בראשית, במאמר הפותח

הפסוק אומר שהארץ, המסמלת את מלכות, נוסדה דווקא בחכמה, ואילו השמים כוננו בבינה. חכמה מגיעה ישירות אל הדרגה הנמוכה ביותר.

להבין הטעם כו' ובענין וייצר⁶⁸ כו' את האדם עפר⁶⁹ כו' והנה בחי' מלכות פה תשבעי⁷⁰ קרינן לה⁷¹ כו'

"להבין הטעם" וכו', ובענין "וייצר" וכו', "את האדם עפר" וכו'. והנה בחינת מלכות היא "פה" — תורה שבעל פה קרינן לה" וכו'.

ההפניות הן למאמרים בתורה אור, בראשית, ובהם מאמר על יצירת האדם מן העפר. תיקוני זוהר אומר שמלכות היא "פה" ונקראת תורה שבעל פה; לכן דיני התורה שבעל פה מקבלים את חכמה עילאה.

ועי' מ"ש לקמן בד"ה שחורה אני בענין ערבים עלי דברי סופרים כו' שהן למעלה מבחי' ספר הוא בחי' תשב"כ כו'

וראו מה שנכתב בהמשך, במאמר הפותח "שחורה אני", על "ערבים עלי דברי סופרים" וכו', שהם למעלה מבחינת "ספר", שהיא בחינת תורה שבכתב וכו'.

מאמר מאוחר יותר בפרשה מסביר מדוע דברי חכמים "ערבים" יותר מן התורה שבכתב: מקורם בדרגה שלמעלה מן ה"ספר". התורה שבעל פה, אף שהיא נראית נמוכה יותר, גבוהה יותר בשורשה.

ע"ש ועי' באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי⁷² במש"ש אלא שהוא כחותם המתהפך ונעוץ תחלתן בסופן⁷³ כו'.

ראו שם. וראו איגרת הקודש, הקטע הפותח "איהו וחיוהי", על הכתוב שם: "אלא שהוא כחותם המתהפך ונעוץ תחלתן בסופן" וכו'.

איגרת הקודש מסבירה את אותו עניין באמצעות "חותם המתהפך" ובאמצעות לשון ספר יצירה ש"תחילתן נעוץ בסופן". הדרגה הנמוכה ביותר קשורה לדרגה העליונה ביותר.

וזהו שמן תורק שמך. שבהלכות תשבע"פ נמשך מבחי' עצמיות השמן שהוא גבוה מאד נעלה היינו כמ"ש כשמן הטוב⁷⁴ על הראש יורד על הזקן זקן אהרן כו'

וזהו "שמך שמן שנשפך": בהלכות התורה שבעל פה נמשכת בחינת עצמות השמן, שהיא נעלית מאוד; כלומר, ככתוב: "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן, זקן אהרן" וכו'.

זו המשמעות המלאה של "שמך שמן שנשפך": הלכות התורה שבעל פה מקבלות מעצמות השמן, ממקור נעלה מאוד. בתהלים מתואר שמן זה יורד מראש אהרן אל זקנו.

וכמ"ש (לקמן) בד"ה בהעלותך^{75,76} את הנרות שבחי' דיקנא דכהנא רבא בחי' שערות אלו הלכות כו' ועי' יש בחי' שמן מלמעלה כו'

וכפי שנכתב (בהמשך), במאמר הפותח "בהעלותך את הנרות", שבחינת דיקנא דכהנא רבא היא בחינת שערות, שהן ההלכות; וכו', ועליהן יש בחינת שמן מלמעלה וכו'.

מאמר בפרשת בהעלותך מסביר ששערות זקנו של הכהן הגדול מסמלות את הלכות התורה. השמן שלמעלה, חכמה עילאה, יורד אל אותן הלכות.

ע"ש ומ"ש ב"פ הזקן זקן⁷⁷ י"ל עפמ"ש לקמן בד"ה שחורה אני שההלכות שבמצות עשה שהן מבחי' חסד נמשכים מבחי' דיקנא עילאה

ראו שם. ומה שנאמר פעמיים "זקן, זקן", אפשר להסביר על פי מה שנכתב בהמשך, במאמר הפותח "שחורה אני", שההלכות שבמצות עשה, שהן מבחינת חסד, נמשכות מבחינת דיקנא עילאה.

הפסוק אומר "הזקן" פעמיים, ומאמר מאוחר יותר בפרשה מסביר מדוע. הלכות מצוות העשה באות מחסד, מן "הזקן העליון".

שהוא בחי' לבנונית כתלג חיוור ועמר נקא⁷⁸ וההלכות שבמצות ל"ת נמשכים מבחי' קווצותיו תלתלים שחורות⁷⁹ וכו' עיין באדרת נשא (דקל"ב תחלת ע"א).⁸⁰

שהוא בחינת לבנונית, "כתלג חיוור" ו"עמר נקא"; ואילו ההלכות שבמצוות לא תעשה נמשכות מבחינת "קווצותיו תלתלים שחורות" וכו'. ראו אידרא דנשא (תחילת קלב ע"א).

הזקן העליון מתואר בדימויי לובן, כשלג וכצמר נקי, מחזון דניאל. הלכות האיסורים באות מ"קווצותיו השחורות" שבשיר השירים, מצד הגבורה; האידרא בפרשת נשא מתארת את שניהם.

וזהו ענין לריח שמניך טובים⁸¹ כי בחי' כשמן הטוב כו' יורד על הזקן כו' שרשו גבוה מאד נעלה.

וזהו עניין "כי טובים שמניך לריח": בחינת "כשמן הטוב" וכו', "יורד על הזקן" וכו', שורשה נעלה מאוד.

כעת אפשר להבין את "כי טובים שמניך לריח": השמן היורד על הזקן, כלומר אל ההלכות, שורשו נעלה ביותר.

ולכן נקי שמן המריח וזהו ענין תליסר נהרוותא דמשחא אפרסמון דכין⁸² (בגמרא תענית דכ"ה ע"א) שהוא בחי' גבוה יותר מסתם שמן וכמ"ש במ"א בפ' תרומה סד"ה

ולכן הוא נקרא "שמן המריח". וזהו ענין "תליסר נהרוותא דמשחא אפרסמון דכין" (בגמרא תענית כה ע"א), שהיא בחינה נעלית יותר משמן סתם; וכפי שנכתב במקום אחר בפרשת תרומה, בסוף המאמר הפותח

מפני ששורשו נעלה כל כך, הוא נקרא "שמן המריח". "שלושה עשר נהרות של שמן אפרסמון טהור" שהובטחו לצדיקים בגמרא מתייחסים לדרגה זו, הנעלית משמן רגיל.

הנה כתיב⁸³ ועמך כולם צדיקים כו' ועיין בזהר ר"פ אמור (דפ"ח ע"ב) וע' בזהר ר"פ תרומה (דקכ"ז ע"ב). "והנה כתיב 'ועמך כולם צדיקים' וכו'. וראו זוהר, תחילת פרשת אמור (פח ע"ב), וזוהר, תחילת פרשת תרומה (קכז ע"ב)

ההפניות הן למאמר בתורה אור, תרומה, ולשני קטעים בזוהר. הם דנים בהרחבה בשמן הנעלה והמריח

וע' מענין לריח שמניך בזהר פ' אחר (דנ"ח סע"ב) ובפ' בהעלותך (דק"נ ע"א) ובפ' צו (דל"ה סע"א) ור"פ וירא (דצ"ו א') ובהרמ"ז שם:⁸⁴

וראו בענין "לריח שמניך" בזוהר, פרשת אחרי (סוף נח ע"ב), פרשת בהעלותך (קנ ע"א), פרשת צו (סוף לה ע"א), ותחילת פרשת וירא (צו ע"א), וברמ"ז שם:

מובאים קטעים נוספים בזוהר הדגים ב"לריח שמניך", יחד עם הרמ"ז, פירוש על הזוהר. ההפניות ניתנות למי שרוצה ללמוד את הנושא במקורות.

קטע 5 • 71-8

אירוסין ונישואין

7 עוד יש לומר בפ' לריח שמניך כו' ושמן תורק כו' ע"ד משמעות פ' המדרש שיר השירים דמפרש שמן תורק הוא מדרגה גבוהה יותר מן לריח שמניך שאינו

אפשר לומר עוד בביאור "לריח שמניך" וכו' ו"שמן תורק" וכו', על פי המשמעות הפשוטה של פירוש המדרש לשיר השירים, שמפרש כי "שמן תורק" הוא מדרגה גבוהה יותר מ"לריח שמניך", שאינו אלא

קריאה שנייה, על פי פשוטו של המדרש לשיר השירים: "שמן תורק" הוא מדרגה גבוהה יותר מ"ריח שמניך"

אלא כעין ריח בעלמא מהשמן אבל שמן תורק היינו כאדם שמריק מכלי לכלי⁸⁵ חבירו שנותן לו השמן בעצמו.

מעין ריח בלבד מן השמן; ואילו "שמן תורק" הוא כמו אדם שיוצק מכלי לכלי של חברו ונותן לו את השמן עצמו

הריח הוא רק הניחוח שמגיע אל האדם מן השמן. כאשר יוצקים שמן לכלי של חבר, נותנים לו את השמן עצמו

והוא עפמ"ש במ"א (בד"ה תורה צוה לנו כו' בפ' הברכה) שבהמשכה מתשב"כ שהיא בחי' חתן לתשבע"פ שהיא בחי' כלה יש ב' בחינות ומדרגות.

וזה על פי מה שנכתב במקום אחר (במאמר המתחיל "תורה צוה לנו" וכו', בפרשת וזאת הברכה), שבהמשכה מתורה שבכתב, שהיא בחינת חתן, לתורה שבעל פה, שהיא בחינת כלה, יש שתי בחינות ומדרגות.

מאמר על "תורה צוה לנו" מסביר שתורה שבכתב היא בחינת "חתן" ותורה שבעל פה היא בחינת "כלה". בהמשכה שביניהן יש שתי מדרגות.

הא' ע"ד נובלות חכמה שלמעלה תורה⁸⁶ ונקרא אירוסין שהוא המשכה חיצונית וזהו ענין לריח שמניך.

הראשונה היא כעין "נובלות חכמה שלמעלה תורה", והיא נקראת אירוסין, שהם המשכה חיצונית; וזהו ענין "לריח שמניך".

המדרגה הראשונה דומה לאמירת המדרש שהתורה היא "נובלות" של החכמה שלמעלה: דבר שנושר מן האילן ואינו עיקרו. זוהי אירוסין, קשר חיצוני, והיא מקבילה ל"ריח שמניך".

וכמ"ש בלק"ת בתלים⁸⁷ ע"פ ויקם עדות ביעקב⁸⁸ כו'. וזהו שאינו אלא כעין ריח בעלמא הארת יסוד אבא ולא מהותו ועצמותו ממש.

וכמו שנכתב בלקוטי תורה על תהילים, על הפסוק "ויקם עדות ביעקב" וכו'. לכן אין זה אלא מעין ריח בלבד: הארה מיסוד אבא, ולא מהותו ועצמותו ממש.

לענין זה מצוטט לקוטי תורה של האריז"ל על תהילים. במדרגה זו נמשכת רק הארה מיסוד אבא, הערוץ של חכמה, ולא עצמותו.

אמנם הבחי' הב' הוא שימושך מבחי' חתן לכלה מבחי' פנימיות תשב"כ והוא ענין נשואין ויחוד חתן וכלה ע"ש. וזהו שמן תורק שמך שנמשך עצמיות השמן דח"ע בבחי' מל' תשבע"פ כו'.

אבל הבחינה השנייה היא שתימשך בחינת חתן לכלה, מבחינת הפנימיות של תורה שבכתב; וזהו ענין נישואין ויחוד חתן וכלה, עיין שם. וזהו "שמן תורק שמך": עצמות השמן של חכמה עילאה נמשכת בבחינת מלכות, תורה שבעל פה וכו'.

המדרגה השנייה היא נישואין, הייחוד השלם של חתן וכלה, הנמשך מן הפנימיות של תורה שבכתב. זהו "שמן תורק שמך": עצמות החכמה העילאה נמשכת במלכות, תורה שבעל פה.

8 והנה מכ"ז נמשך על כן עלמות אהבוך.⁸⁹ דהיינו בחי' ב"ע שמקבלים מבחי' מלכות שהיא מקור דבי"ע וכמ"ש בזהר ח"ג

והנה מכל זה נמשך "על כן עלמות אהבוך": היינו בחינת בריאה, יצירה ועשיה, המקבלות מבחינת מלכות, שהיא המקור של בריאה, יצירה ועשיה, כמו שכתוב בזהר חלק ג'

כעת מתפרש סיום הפסוק, "על כן עלמות אהבוך". הוזהר מפרש "עלמות" כ"עולמות" — עולמות בריאה, יצירה ועשיה, המקבלים ממלכות, שהיא מקורם.

(דני"ח סע"ב) ח"ב קמ"ד ב' (ועי' עוד ח"א צ"ח א' ח"ג נ"ט א' ע"א ב')

חלק ב', קמ"ד ע"ב (ועיין עוד חלק א', צ"ח ע"א; חלק ג', נ"ט ע"א, ע"א ע"ב), (בסוף נח ע"ב)

אלה הם מקומות בוהר שבהם "עלמות" מתפרש כעולמות. הם מובאים לעיון נוסף

וכן מבחי' מל' דאצי' נמשך להיות גילוי למטה בכל א' מישראל ע"י שמקבלים עליהם עול מלכות שמים וכך גם מבחינת מלכות דאצילות נמשכת הארה למטה, בכל אחד ואחד מישראל, על ידי שהם מקבלים עליהם עול מלכות שמים.

בדומה לכך, ממלכות דאצילות מגיעה הארה לכל יהודי. היא נמשכת באמצעות קבלת עול מלכות שמים, שהיא קבלת מלכות

ואזי בעסק התורה נמשך בו ג"כ מבחי' לריח שמניך כו' ושמן תורק כו' והיינו ג"כ ע"ד ב' בחי' הנ"ל דאירוסין ונישואין

ואז, בעסק התורה, נמשך בו גם מבחינת "לריח שמניך" וכו' ו"שמן תורק" וכו'; וגם זה הוא על דרך שתי הבחינות שהוזכרו לעיל, אירוסין ונישואין.

לאחר שקיבל עליו את עול מלכות שמים, האדם הלומד תורה מקבל גם "ריח" וגם "שמן תורק". אלו הן שתי המדרגות, אירוסין ונישואין, שתוארו בפסקה 7

והיינו להיות נקלט ונתפס במוח ובלב אור ה' דאורייתא וקב"ה כולא חד⁹⁰ כו' ושתכנס ההתבוננות בקרב איש ולב עמוק⁹¹ כו'

דהיינו, שאור ה' שבתורה ייקלט וייתפס במוח ובלב, [שהרי] "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" וכו', ושההתבוננות תיכנס "בקרב איש ולב עמוק" וכו'.

המטרה היא שאור ה' ייתפס במוח ובלב, שכן התורה והקב"ה הם אחד. ההתבוננות צריכה להיכנס לעומק פנימיותו של האדם, ל"לב עמוק" שבמזמור

וכמארז"ל המאור שבה מחזירו למוטב⁹² וכמ"ש סד"ה בהעלותך⁹³ בענין כשמן הטוב כו' שיורד ע"פ מדותיו⁹⁴ כו' ושמן ימינו יקרא^{95,96} כו' ע"ש.^{97,98}

וכמאמר חז"ל, "המאור שבה מחזירו למוטב"; וכמו שכתוב בסוף המאמר המתחיל "בהעלותך", בעניין "כשמן הטוב" וכו', שיורד "על פי מידותיו" וכו', ו"שמן ימינו יקרא" וכו', עיין שם

חז"ל אמרו שהמאור שבתורה מחזיר את האדם למוטב. המאמר על בהעלותך מסביר שהשמן יורד "על פי מידותיו" ומגיע למידותיו של כל אדם; והפתגם "שמן ימינו יקרא" מתאר את השפעתו

קטע 6 • 91

מדוע השמן מגיע ללב האטום

9 וזהו דמתחלה אמר כי טובים דודיך מיין⁹⁹ יין הוא ההתבוננות בעלמא דאתגלייא שמזה ההתבוננות נמשך להיות בחי' כלה כו' כנ"ל.

וזהו הטעם שבתחילה נאמר "כי טובים דודיך מיין": יין הוא ההתבוננות בעולם הנגלה, ומהתבוננות זו נמשכת בחינת כלה וכו', כפי שנתבאר לעיל.

כעת המאמר קושר בין שני הפסוקים. הפסוק הקודם, "כי טובים דודיך מיין", מתאר את דרך ההתבוננות, שבאמצעותה האדם נעשה "כלה" המקבלת את אור ה'.

אך כדי שיהי' אף בחי' עלמות אהבוך דהיינו אפילו מי שלבו אטום ולא נתפעל מהתבוננות הנ"ל.

— אבל כדי שתהיה גם בחינת "עלמות אהבוך" — היינו, אפילו מי שלבו אטום ואינו מתפעל מההתבוננות האמורה

הפסוק המאוחר יותר עוסק באדם אחר: "עלמה" שלבה אטום וההתבוננות אינה מעוררת אותה. השאלה היא כיצד גם היא יכולה להגיע לאהבת ה'.

הנה הוא ע"י עסק התורה שהיא בחי' שמן כנ"ל שהיא בחי' אשר אנכי מצוך כו'

הרי זה נעשה על ידי עסק התורה, שהיא בחינת שמן, כפי שנתבאר לעיל, והיא בחינת "אשר אנכי מצוך" וכו'.

התשובה היא לימוד התורה, בחינת "שמן". התורה היא דברו של "אנכי", עצמותו של הקב"ה, שבכיוונו "אשר אנכי מצוך".

דלית מחשבה תפיסא ביה כלל¹⁰⁰ ולפי שהוא מבחי' עליונה מאד ע"כ יוכל לעשות חקיקה וכלי גם במי שלבו אטום כו'

שאינ מחשבה תופסת בו כלל; ומכיוון שהוא מבחינה נעלית ביותר, לכן הוא יכול לחקוק וליצור כלי גם במי שלבו אטום וכו'.

מדרגה זו היא למעלה מכל השגה, כפי שנאמר בתיקוני זוהר. דווקא משום שהיא גבוהה כל כך, היא יכולה לחקוק את עצמה וליצור "כלי" אפילו בלב ששום דבר אחר אינו מעורר.

וכענין משנ"ת בפ' בחקתי (ד"ה מבואר בע"ה)¹⁰¹ שעיי' נעשה חקיקה מבפנים בנה"ב כו' וזהו ענין באר חפרוה שרים¹⁰² כו'

וכעין מה שנתבאר בפרשת בחוקותי (במאמר המתחיל "מבואר בע"ה"), שעל ידי כך נעשית חקיקה מבפנים בנפש הבהמית וכו'; וזהו ענין "באר חפרוה שרים" וכו'.

מאמר בפרשת בחוקותי מסביר שלימוד התורה חקוק מבפנים אפילו בנפש הבהמית. הפסוק "באר חפרוה שרים" מתאר חפירה עד למקור מים נסתר.

ע"ש וכענין המבואר עוד במ"א (בד"ה וארשתיך ל')¹⁰³ בענין לבי בושרי ירננו אל אל חי¹⁰⁴ כי

עיי' שם. וכעין מה שמתבאר עוד במקום אחר (במאמר המתחיל "וארשתיך ל'"), בענין "לבי ובשרי ירננו אל אל חי", כי

מאמר על "וארשתיך ל'" מבטא רעיון דומה בפסוק "לבי ובשרי ירננו אל אל חי". ההסבר ממשיך בחלקים הבאים.

הנה הלב והבשר לפי שהם כלים גשמיים כו' אינם נכספים לחצרות ה' שהוא מקור וחיי הנפש וכענין בחי' ההתבוננות בעלמא דאתגליא הנק' יין כנ"ל

הלב והבשר, מאחר שהם כלים גשמיים וכו', אינם נכספים ל"חצרות ה'", שהן המקור והחיות של הנפש; וכעין בחינת ההתבוננות בעולם הנגלה, הנקרא יין, כפי שנתבאר לעיל.

הלב והבשר הם גשמיים, ולכן אינם נכספים באופן טבעי ל"חצרות ה'", המקור הרוחני של חיי הנפש. ההתבוננות בעולם הנגלה, בחינת "יין", שייכת למדרגה זו, ולכן ייתכן שלא תעורר אותם.

כי אם כאשר ירננו אל אל חי בעצמו ובכבודו כו' שכל מה שהיא בחי' עליונה יותר יכולה היא לירד ולהתפשט למטה יותר ועי"ז באה ונגעה עד הלב ובשר כו' ע"ש באריכות.

אלא כאשר הם מרננים אל אל חי בעצמו ובכבודו וכו'; שכן ככל שהמדרגה גבוהה יותר, כך היא יכולה לרדת ולהתפשט למטה יותר, ועל ידי כך היא מגיעה ונוגעת בלב ובבשר וכו', עיין שם באריכות.

הם מתעוררים רק על ידי "אל חי" עצמו. העיקרון הוא שככל שהמדרגה גבוהה יותר, כך היא יכולה להגיע נמוך יותר; לכן המדרגה הגבוהה ביותר נוגעת אפילו בלב ובבשר הגשמיים.

ועד"ז הוא כאן דלפי שבחי' ריח שמניך ושמן תורק הוא המשכה מבחי' עליונה הרבה יותר ממדרגת היין ושמן צף ע"ג יין¹⁰⁵ כו'.

וכך גם כאן: מכיוון שבחינת "ריח שמניך" ו"שמן תורק" היא המשכה מבחינה גבוהה בהרבה ממדרגת היין, והשמן צף על גבי היין וכו'.

כך גם כאן: "ריח שמניך" ו"שמן תורק" נמשכים ממדרגה גבוהה הרבה יותר מן היין. העובדה הגשמית שהשמן צף מעל היין ממחישה זאת.

ובגמ' פ"ק דשבת (ד"ה ע"ב) שנחלקו רבנן ורבי יוחנן בן נורי אי הוה חיבור זה לזה

ובגמרא, בפרק הראשון של שבת (ה ע"ב), נחלקו חכמים ורבי יוחנן בן נורי אם הם נחשבים מחוברים זה לזה.

הגמרא דנה במחלוקת אם שמן הצף על היין נחשב מחובר אליו לעניין טומאה וטהרה. המחלוקת מלמדת שהשמן נותר נפרד ועומד מעל היין.

והיינו מפני שהשמן הוא גבוה מאד בבחי' חכמה עילאה דכולא כמ"ש בזהר פ' צו (דל"ד ע"א)^{106, 107} ולכן הוא לעילי לעילא מבחינת היין כו'

והטעם לכך הוא שהשמן נעלה מאוד, בבחינת "חכמה עילאה דכולא", כמו שכתוב בזהר, פרשת צו (דף ל"ד ע"א); ולכן הוא למעלה הרבה, הרבה, מבחינת היין וכו'.

הסיבה היא שהשמן מקביל ל"חכמה עילאה דכולא", כפי שאומר הזהר. לכן הוא נעלה בהרבה מן היין, המקביל לבינה.

ולכן יוכל להפעיל גם במי שלבו אטום שיחוק לכו ע"י דברי תורה שיהי גם עלמות אהבוך כו' וכענין ועברתי בארץ מצרים¹⁰⁸ אני ולא מלאך כו':

ולכן הוא יכול לפעול גם במי שלבו אטום, כך שלבו ייחקק על ידי דברי תורה, וגם בו תהיה בחינת "עלמות אהבוך" וכו'; וכעין "ועברתי בארץ מצרים — אני ולא מלאך" וכו'.

לכן התורה יכולה לפעול אפילו בלב אטום ולחקק את עצמה בו, כך שגם ה"עלמות" יאהבו את ה'. הדבר דומה ליציאת מצרים, שבה הקב"ה עצמו, "אני ולא מלאך", ירד אל המקום הנמוך ביותר.

קטע 7 • 101

מקרא, משנה ותלמוד

10 ב עוי"ל בפ"י לריח שמניך כו' ושמן תורק כו' ע"ד המדרש הנ"ל שזהו ענין לעולם ישלש אדם תלמודו¹⁰⁹ שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד.

אפשר לומר עוד בביאור "לריח שמניך" וכו' ו"שמן תורק" וכו', על פי המדרש הנזכר לעיל: זהו ענין "לעולם ישלש אדם" (ב) תלמודו: שליש במקרא, שליש במשנה ושליש בתלמוד.

כך נפתחת חטיבה שנייה במאמר, ובה קריאה נוספת בפסוק. היא קשורה להוראת הגמרא לחלק את זמן הלימוד לשלושה חלקים: מקרא, משנה ותלמוד.

והנה בלימוד המצוות משנה ותלמוד משיג ותופס המהות חכמתו ית'¹¹⁰ מאחר שנתלכשה בדברים גשמיים שהן רצונו וחכמתו ית' ממש.

והנה, בלימוד המצוות שבמשנה ובתלמוד, האדם משיג ותופס את מהות חכמתו יתברך, מאחר שהיא התלכשה בדברים גשמיים, שהם ממש רצונו וחכמתו יתברך.

כאשר לומדים את דיני המצוות במשנה ובתלמוד, מבינים בפועל את חכמת ה', מפני שהיא התלכשה בעניינים גשמיים שהאדם מסוגל לתפוס. דינים אלה הם עצמם רצונו וחכמתו של הקב"ה.

וזהו ענין שמן תורק כו' משא"כ בסיפורי מעשיות שבתנ"ך שאינו מושג כלל חכמתו ית' המלוכשת בתיבות וצירופי אותיות.

וזהו ענין "שמן תורק" וכו'. לא כך הוא בסיפורי המעשיות שבתנ"ך, שבהם אין משיגים כלל את חכמתו יתברך המלוכשת במילים ובצירופי האותיות.

תפיסת עצמות החכמה היא בחינת "שמן תורק". סיפורי התנ"ך שונים: את החכמה האלוקית המלוכשת במילים ובאותיות שבהם אי אפשר להבין כלל.

וכמ"ש בזהר בהעלותך (דקנ"ב ע"א) שפשטיות המובן מן הסיפור מעשיות שבתורה נקרא לכושא דאורייתא וביאר הרמ"ז שם

וכמו שכתוב בזהר, בהעלותך (דף קנ"ב ע"א), שהמובן הפשוט של סיפורי התורה נקרא "לכושא דאורייתא"; והרמ"ז ביאר שם
| הזוהר אומר שהסיפור הפשוט שבתורה הוא רק "לבוש התורה". הרמ"ז, מפרש הזוהר, מביא לכך דוגמה שתבאר בחלק הבא

כמו עדי"מ פ' ואלה כו' בארץ אדום¹¹¹ כו' שודאי מעשה היה כך היה ואין יוצא מידי פשוטו¹¹² אבל אין כוונת ה' בו בעצם

כמו, למשל, הפרשה "ואלה" וכו', "בארץ אדום" וכו': ודאי שהמעשה התרחש כפי שהתרחש ואין הכתוב יוצא מידי פשוטו, אבל
;כוונת ה' בו אינה לעצם המעשה

| רשימת מלכי אדום בבראשית מתארת אירועים שאכן התרחשו, והפסוקים נשארים במשמעותם הפשוטה. אך כוונת ה' בהבאתם אינה
ההיסטוריה כשלעצמה

אבל בה נגוזו סודות עולם התהו כו' ע"ש ובוהר שם (דקמ"ט ע"ב)¹¹³ שהאריך בזה. ובפרדס שער כ"ז פ"א¹¹⁴ האריך בביאור מאמר הזהר הנ"ל וכתב וז"ל.

אלא סודות עולם התהו נגנזו בה וכו'; עיין שם. ובוהר שם (דף קמ"ט ע"ב) האריך בזה. ובפרדס, שער כ"ז, פרק א', האריך
:בביאור מאמר הזהר הנזכר לעיל וכתב וזה לשונו

| על פי המקובלים, ברשימת המלכים גנוזים סודות עולם התהו, עולם ה"תהו" שקדם לעולמות המתקנים. רבי משה קורדובירו מסביר
באריכות את דברי הזהר בפרדס, ומובאים כאן דבריו

אבל כאשר יבוא האדם ללמוד בתורה צריך שיהי' כוונתו שהוא לומד הענין שהוא כמה שהם דברים אלהיים שנעלם ממנו עוצם פנימיותם וכו' ועם היות שהוא לא ישכיל בה

"אבל כאשר יבוא האדם ללמוד בתורה, צריך שתהיה כוונתו שהוא לומד את אותו עניין כדברים אלוקיים, שעומק פנימיותם
נסתר ממנו וכו'; ואף על פי שאינו משכיל בהם

| הפרדס אומר שמי שלומד תורה צריך להתכוון שהוא לומד דברי אלקים, שעומקם נסתר ממנו. הדבר נכון גם אם הוא מבין רק את
המשמעות החיצונית

כי אם פשטיות הסיפור ואין צריך לומר זה אלא אפי' מי שלא יבין כלל כו' גם יש לו שכר טוב עכ"ל
אלא את פשוטו של הסיפור — ואין צריך לומר את זה, אלא אפילו מי שאינו מבין כלל וכו', גם לו יש שכר טוב". עד כאן לשונו

| הציטוט מסיים שגם מי שמבין רק את הסיפור הפשוט, ואפילו מי שאינו מבין כלל, מקבל שכר טוב. עצם הקריאה בדברי התורה היא בעלת
ערך.

ולכן האותיות התורה ופשטיות הסיפור נקי ריח שמניך כי עם היות שאינו מוכן ומושג כלל פנימיות חכמתו ית' הגנוזה ומלובשת בסיפור מעשה ואותיות ההם

ולכן אותיות התורה ופשוטו של הסיפור נקראים "ריח שמניך", כי אף שפנימיות חכמתו יתברך, הגנוזה והמלובשת בסיפור — ובאותיות הללו, אינה מובנת ומושגת כלל

לכן אותיות התורה והסיפורים הפשוטים נקראים "ריח שמניך". החכמה הגנוזה בהם אינה מובנת

(משא"כ בהשכלת פשט הדינים והמצות כמו שכאו בכיאר המשנה והגמי שגם הפשטיות המוכן נקי גופי תורה ולא לבושא לבד ע"ש בזהר ובפרדס)

בשונה מהבנת פשוטם של הדינים והמצוות, כפי שהם מכוארים במשנה ובגמרא, שגם הפשט המוכן בהם נקרא "גופי תורה" (ולא לבוש בלבד; עיין שם בזהר ובפרדס

הסוגריים משווים בין הסיפורים לבין הדינים, שמשמעותם הפשוטה נקראת "גופי תורה" ולא לבוש בלבד. בדינים, מה שהאדם מבין הוא התוכן עצמו.

עכ"ז האותיות ופשטיות הסיפור הן הן ריח שמניך שבהם ועל ידם ממשיך הקורא במקרא ריח והארה מבחי שמן משחת קדש¹¹⁵

עם זאת, אותיות התורה ופשוטו של הסיפור הם עצמם "ריח שמניך", שכן בהם ובאמצעותם הקורא במקרא ממשיך ריח והארה, מבחינת שמן משחת קודש

למרות זאת, האותיות והסיפורים עצמם הם "ריח שמניך": בקריאתם האדם ממשיך ריח והארה מ"שמן משחת קודש". המקור הנעלה מגיע אליו גם בלי שיהיה מוכן לו.

וכמו עד"מ שמריחים ריח הטוב אע"פ שאינו טועם אותו בפיו כלל ואע"פ שהוא רחוק ממנו כו' כמו, למשל, מי שמריח ריח טוב, אף שאינו טועם אותו כלל בפיו, ואף שהוא רחוק ממנו וכו'

המשל הוא חוש הריח: אפשר ליהנות מריח בלי לטעום אותו, ואפילו מרחוק. כך גם קורא המקרא מקבל משהו מחכמת ה' בלי לתפוס אותה.

ואדרכה הריח הזה נמשך ממקום עליון ביותר שהוא בחי' שמן המריח שלמעלה מבחי' שמן סתם ח"י כו'

ואדרכה, הריח הזה נמשך ממקום נעלה ביותר, מבחינת שמן המריח, שלמעלה מבחינת שמן סתם, חכמה עילאה וכו'

ואדרכה, הריח נמשך ממקום גבוה יותר מן השמן הרגיל, המקביל לחכמה עילאה. הוא נמשך מ"שמן המריח", מדרגה שמעליו.

ולפי שהוא גבוה יותר במעלה לא יכול לבא בהתגלות בבחי' קירוב בבחי' טעם כענין שמן תורק כו' ומכיוון שהוא נעלה יותר, אינו יכול להתגלות באופן קרוב, בדרך של טעם, כענין "שמן תורק" וכו'

משום שהוא גבוה כל כך, אינו יכול להתגלות מקרוב, כ"טעם" שההלכות מובנות בו. קרבה כזו שייכת לבחינת "שמן תורק"

אלא בבחי' ריח לבד כו' (וכמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי בני ישראל, בענין ירדן יריחו) וז"ש בזהר בהעלותך (דקמ"ט ע"ב)

אלא רק בבחינת ריח וכו' (וכמו שנכתב בביאור על "אלה מסעי בני ישראל", בענין "ירדן יריחו"). וזהו שנאמר בזהר, בהעלותך (דף קמ"ט ע"ב):

הוא יכול להגיע אל האדם רק בבחינת ריח. מאמר על "אלה מסעי בני ישראל" מקשר זאת ליריחו, ששמה מזכיר את המילה "ריח"; לאחר מכן מובאים דברי הזהר.

דההוא מלה דההוא ספור לאו לאחזאה על גרמיה בלבד קא אתי אלא לאחזאה על ההוא כללא קאתי כו' ע"ש.

"דההוא מלה דההוא ספור לאו לאחזאה על גרמיה בלבד קא אתי אלא לאחזאה על ההוא כללא קא אתי" וכו'; עיין שם.

הזהר אומר שכל מילה בסיפור התורה אינה באה לספר רק את האירוע עצמו, אלא גם להצביע על כלל רחב יותר. הסיפור הוא רמז לעניין נעלה ממנו.

ואעפ"כ יש ג"כ מעלה יתירה ועצומה בבחי' שמן תורק שהוא המשכת עצמיות ח"ע ולא ריח והארה לבד כו' ושניהם כאחד טובים.¹¹⁷

ואף על פי כן יש גם יתרון עצום במדרגת "שמן תורק", שהיא המשכת עצמות חכמה עילאה ולא ריח והארה בלבד וכו'; ושניהם כאחד טובים.

ובכל זאת יש מעלה גדולה בפני עצמה ב"שמן תורק" — בדינים — שכן הוא ממשיך את עצמות חכמה עילאה ולא רק ריח והארה ממנה. לכל אחת מהמדרגות יש מעלה, ושתייהן טובות.

והנה לימוד הזהר וכהאריז"ל¹¹⁸ הוא בכלל שלישי במקרא. וכמ"ש במ"א בפ"י הזהר דבראשית (דכ"ז ע"ב) הנזכר למעלה הטעם לזה.

והנה לימוד הזהר ותורת האריז"ל נכלל בכלל "שלישי במקרא". והטעם לכך נכתב במקום אחר, בביאור הזהר על בראשית (דף כ"ז ע"ב) הנזכר לעיל.

כאן עולה השאלה לאיזה משלושת החלקים שייך לימוד הזהר וכתבי האריז"ל. אדמו"ר הזקן אומר שהוא נכלל ב"שלישי במקרא", כפי שהוסבר בביאורו לקטע הזהר שנוצר בפסקה 5.

וקיצור הענין דהרי מדרש הזהר וכן מדרש רבה ושאר המדרשות הן פ"י המקרא ופירש"י בפ"ק דברכות (ד"א ע"ב) שמדרש הוא קרוב למקרא¹¹⁹ כו' ע"ש

ותמצית העניין: מדרש הזהר, וכן מדרש רבה ושאר המדרשים, הם פירוש למקרא; ורש"י פירש בפרק הראשון של ברכות ("א ע"ב) שמדרש קרוב למקרא וכו', עיין שם.

בקיצור, הזהר, כמו מדרש רבה ומדרשים אחרים, הוא פירוש למקרא. רש"י מציין שמדרש קרוב למקרא

ואף שבהלכות תי"ת¹²⁰ מבואר דמדרש תורה שהוא ספרא וספרי וכה"ג הן בכלל שליש במשנה היינו עכ"פ מפני שהן פ"י דיני וגופי התורה כמו המשנה ממש.

ואף שבהלכות תלמוד תורה מבואר שמדרשי התורה, כלומר ספרא וספרי וכיוצא בהם, נכללים ב"שליש במשנה", הרי זה על כל פנים מפני שהם מפרשים את דיני וגופי התורה, ממש כמו המשנה

הלכות תלמוד תורה של אדמו"ר הזקן כוללות מדרשי הלכה, כגון ספרא וספרי, ב"שליש במשנה". הסיבה היא שהם מפרשים את דיני התורה, כמו המשנה עצמה.

אבל בלימוד סודות הזהר אין השגה אפילו לגדולי החכמים רק ידיעת המציאות מההשתלשלות ולא השגת המהות כלל וה"ז כעין לימוד המקרי

אבל בלימוד סודות הזהר אין השגה אפילו לגדולי החכמים; יש רק ידיעה שמציאות ההשתלשלות קיימת, אך אין השגה סודות הזהר שונים: גם גדולי החכמים יכולים לדעת רק שהמדרגות שבהשתלשלות קיימות, אך לא להבין את מהותן. הדבר דומה לקריאת המקרא.

שהוא קורא בשמותיו של הקב"ה אע"פ שאינו משיג כלל עצמיות הגנוז בהן כנ"ל וכעין זה הוא בלימוד הזהר וע"ח.¹²¹

שבו האדם קורא את שמותיו של הקב"ה אף שאינו משיג כלל את העצמות הגנוזה בהם, כפי שנתבאר לעיל; וכך גם בלימוד הזהר וע"ח חיים.

קורא המקרא קורא את שמותיו של הקב"ה בלי לתפוס את העצמות הגנוזה בהם. כך גם בלימוד הזהר וע"ח חיים.

ולכן הוא בכלל שליש במקרא (ומתורץ בזה מ"ש הר"ן¹²² ספ"ק דע"ז שהרי המשנה חמורה מן המקרא כו' ולמה צריך שליש היום למקרא)

ולכן לימוד זה נכלל ב"שליש במקרא". (ובכך מתורץ מה שכתב הר"ן בסוף הפרק הראשון של עבודה זרה: "שהרי המשנה חמורה מן המקרא" וכו', ולמה צריך שליש מן היום למקרא.)

לכן הקבלה נחשבת חלק מן המקרא. כך מתורצת גם שאלת הר"ן: אם משנה חמורה מן המקרא, מדוע להקדיש שליש שלם מן היום למקרא? מפני שיש בו מה שאין במשנה — "ריח" ממקור נעלה יותר.

ולכן ג"ז נקרא לריח שמניך שידיעת המציאות היא כמו ריח בעלמא לגבי השגת מהות חכמתו ית' שבמשנה ותלמוד.

ולכן גם לימוד זה נקרא "לריח שמניך", שכן ידיעת המציאות דומה לריח בלבד ביחס להשגת מהות חכמתו יתברך שבמשנה ובתלמוד.

הידיעה שהמדרגות העליונות קיימות, בלי הבנת מהותן, היא כריח בלבד. לכן גם לימוד זה נקרא "ריח שמניך".

ועייד שנתבאר באגה"ק קרוב לסופו¹²³ שבלימוד סדר ההשתלשלות אף אם השיג¹²⁴ המציאות לא עדיף מצד עצמו כלימוד המצות שמשיג ותופס המהות כו'

וזה על דרך מה שנתבאר באיגרת הקודש, לקראת סופה: בלימוד סדר ההשתלשלות, אף אם השיג האדם את המציאות, אין בכך מצד עצמו יתרון על לימוד המצוות, שבו הוא משיג ותופס את המהות וכו'.

גם בתניא נאמר רעיון דומה: ידיעת סדר העולמות אינה מצד עצמה נעלה מלימוד הדינים, שבו האדם תופס את המהות. ערכה טמון בעניין אחר, כפי שיוסבר בחלק הבא.

אלא מצד שידיעת המציאות הוא ג"כ מצוה רבה¹²⁵ ונשאה ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום¹²⁶ דע את אלקי אביך¹²⁷ כו' ומביאה ללב שלם.

אלא מפני שגם ידיעת המציאות היא מצווה רבה ונשאה, ואדרבה, היא עולה על כולן, כמו שכתוב "וידעת היום", "דע את אלקי אביך" וכו', והיא מביאה ללב שלם.

הידיעה שהקב"ה קיים והבנת יחסו לעולמות הן מצווה גדולה ונעלה, ואף עולה על כולן, כפי שנאמר "וידעת היום" ו"דע את אלקי אביך". היא מביאה לעבודת ה' "בלב שלם".

ועוד שגם הריח וידיעת המציאות הוא הארה מבחי' פנימיות התורה כו' (ועי' בזהר פ' אחרי דע"ג¹²⁸ א' תלת דרגין כו' וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא כו' ע"ש ועמ"ש מזה ע"פ כי קרוב אליך¹²⁹ הדבר).

ועוד, שגם הריח וידיעת המציאות הם הארה מבחינת פנימיות התורה וכו'. (ועיין בזהר, פרשת אחרי, דף ע"ג ע"א: "תלת דרגין" וכו', "וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא" וכו'; עיין שם, וראה מה שנכתב על כך על "כי קרוב אליך הדבר").

נוסף על כך, גם ידיעת המציאות היא הארה מפנימיות התורה. הוזהר מדבר על שלוש מדרגות, שכל אחת מהן נסתרת ומגולה.

ולכן צ"ל ב' הבחינות לריח שמניך¹³⁰ כו' ושמן תורק כו' ומזה נמשך שעל כן עלמות אהבוך כנ"ל:^{131, 132, 133}

ולכן צריכות להיות שתי הבחינות: "לריח שמניך" וכו' ו"שמן תורק" וכו'; ומכאן נמשך "על כן עלמות אהבוך", כפי שנתבאר לעיל.

לכן נדרשות שתי המדרגות, הריח והשמן התורק — מקרא וקבלה, לצד משנה ותלמוד. שתיהן יחד מביאות ל"על כן עלמות אהבוך": גם לבבות אטומים באים לאהוב את ה'.

בעבודה

אדם שמתבונן בגדולת ה' ואינו מרגיש דבר אינו צריך להתייחס: עליו להכניע את עצמו, להודות עד כמה הוא רחוק, ולרצות להידבק בה'; ובעיקר עליו להמשיך ללמוד תורה — הן את ההלכות שהוא מסוגל להבין והן את התורה שבכתב ואת תורת הפנימיות שאינו מסוגל להבין, משום שמקורה של התורה גבוה דיו כדי להיחקק גם בלב אטום.

שאלות לשיחה

1. מדוע התבוננות ("יין") יכולה לעורר אנשים מסוימים אך לא אחרים, ומדוע התורה ("שמן") יכולה להגיע גם ללב אטום?
2. כיצד דימוי השמן הנשפך מכלי הפוך מסביר את שורשן העליון של אותיות התורה והלכותיה?
3. מה ההבדל בין רכיבה על "סוס" האותיות לבין עירוב חכמה, בינה ודעת בלימודן?
4. בפסוק 6 הריח בא ממקור גבוה יותר משמן תורק, ואילו בפסוק 7 הוא המשכה חיצונית ונמוכה יותר. כיצד פסוק 10 מיישבת בין שתי הקריאות?
5. מדוע משייך אדמו"ר הזקן את לימוד הזוהר ועץ חיים ל"שליש במקרא", ומהו הערך שהוא מייחס לידיעת עצם קיומן של המדרגות העליונות?

הערות

פסקה 1

1 | למילים האלה Song of Songs 1:2-3 קה"ת מפנה ל

Song of Songs 1:2-3 א"ב: שיר השירים

יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּוֶן: לְרִיחַ שְׁמֶנֶךָ טוֹבִים שְׁמֶן תּוֹרֵק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהַבֹּךְ:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine. Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 | לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך

הפסוק שעליו בנוי המאמר כולו: ריח השמן, שמן שנשפך והעלמות האהבות.

Song of Songs 1:3 א"ב: שיר השירים

לְרִיחַ שְׁמֶנֶךָ טוֹבִים שְׁמֶן תּוֹרֵק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֲהַבֹּךְ:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 | אחד הפסוקים שהמדרש עליו דן בדימוי השמן, המוזכר בסוגריים

Song of Songs 7:1 א"ז: שיר השירים

שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשּׁוּלָמִית שׁוֹבֵי וְנִחַה־בָּךְ מִה־תַּחֲזוּ בַשּׁוּלָמִית כְּמַחֲלַת הַמַּחֲנִנִּים:

Return, return, O Shulammitte; Return, return, that we may look upon thee. What will ye see in the Shulammitte? As it were a dance of two companies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 | פעמים נקרא התורה יין ופעמים שמן

המדרש על "כי טובים דודיך מיין" מדמה את דברי התורה ליין ולשמן; המאמר מפתח את ההבדל בין שני הדימויים.

Shir HaShirim Rabbah 1:9 א"ט: שיר השירים רבה

לְסִסְתִּי בְּרִכְבִּי פָּרָעָה, דָּרַשׁ רַבִּי פָּפִיס (אִיּוֹב כג, יג): וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יִשְׁכְּנוּ, דָּן יַחֲדָי לְכָל בָּאֵי עוֹלָם וְאִין לְהָשִׁיב עַל דְּבָרֵי מִי שְׁאָמַר וְהִיא הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא דִּיהַ פָּפִיס שְׁלֵא לְהָשִׁיב עַל דְּבָרֵי מִי שְׁאָמַר וְהִיא הָעוֹלָם, לְפִי שֶׁהַכֹּל בְּאֶמֶת וְהַכֹּל בְּדִין, שֶׁכֵּן כְּתִיב (ישעיה ו, א): וְאַרְאֶה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל כְּסֵא רָם וְנֹשֵׂא. אָמַר רַבִּי סִימּוֹן כְּסֵא שְׁמַפְרִישׁ בֵּין מִיתָה לְחַיִּים, (מלכים א כב, יט): וְכָל צָבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְׁמָאלוֹ, וְכִי יֵשׁ שְׁמָאל לְמַעְלָה, וְהָלֵא ...

"To a mare in Pharaoh's chariots I have likened you, my love" (Song of Songs 1:9). "To a mare in Pharaoh's chariots," Rabbi Papis expounded: "He is of one mind, and who can respond to Him?" (Job 23:13). He alone judges all creatures, and one may not challenge the words of the One who spoke and the world came into being. Rabbi Akiva said to him: 'Enough, Papis, one may not challenge the words of the One who spoke and the world came into being, because everything is true and ...

5 | כי טובים דודיך מיין

הפסוק הקודם, המשווה את אהבת הדוד ליין; אדמו"ר הזקן מפרש אותו כאהבה שנולדת מהתבוננות.

Song of Songs 1:2 א"ב: שיר השירים

יִשְׁקֵנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּוֶן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 | הנביא אומר שהיין החדש ינוכב את הבתולות; אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהיין פותח את מה שהיה סגור.

Zechariah 9:17 י"ז: זכריה

כִּי מִה־טוֹבוֹ וּמִה־יָפִיו דָּגָן בַּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יִנוּכֵּב בְּתָלוֹת:

For how great is their goodness, and how great is their beauty! Corn shall make the young men flourish, And new wine the maids.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 | נכנס יין יצא סוד

"נכנס יין יצא סוד", מפני שערכן המספרי של "יין" ו"סוד" זהה — שבעים; כאן הסוד הנסתר הוא האלוקות שבתוך הבריאה.

Sanhedrin 38a:3-4 א"ג-ד: סנהדרין

אָמַר לָהֶם: בְּנֵי, קוֹצִים אַתֶּם מִטִּילִין לִי בְּעֵינַי? אָמַר לוֹ רַבִּי חִיָּא: רַבִּי, אֵל יָרַע בְּעֵינֶיךָ. "וַיֵּן" נִיתַן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת, וְ"סוּד" נִיתַן בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. נִכְנַס יֵין - יָצָא סוּד. אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר מִר עוֹקְבָא, וְאָמַר לֵה אָמַר רַב חֲסֵדָא: דָּרַשׁ מִרִּי בַר מִר, מֵאֵי דְכְּתִיב: "וַיִּשְׁקֶךָ ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֲךָ עָלֵינוּ כִּי צָדִיק ה' אֱלֹהֵינוּ"? מִשּׁוֹם דְּצָדִיק ה' - "וַיִּשְׁקֶךָ ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֲךָ עָלֵינוּ"? אִין, צָדִיקָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדִים גָּלוּת צָדִיקָהּ וְעוֹד גָּלוּת יָכְנָה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

8 | וממשלתך בכל דור דודר

"מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור דודר": נושא ההתבוננות המוליכה אהבה ויראה.

Psalms 145:13 א"ה: תהילים קמ"ה

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 | דכולא קמיה כלא חשיב

דברי הוזהר שכל מה שלפניו הי' נחשב לאין; זהו מה שה"סוד" מגלה.

Sohar, Introduction 20:188-22:199 כ"קפ"ה: הקדמה, הוזהר, כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as

15 למילים האלה Song of Songs 6 קה"ת מפנה ל

Song of Songs 6 שיר השירים ו

16 "כי בועליך עושיך": אורה של הכלה בא כולו מה'

Isaiah 54:5 ישיעיהו נ"ד:ה

כי בעליך עשיך הי צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלקי כל־הארץ
יקרא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 למילים האלה Leviticus 3 קה"ת מפנה ל

Leviticus 3 ויקרא ג

2 פסקה

18 לריח שמניך Or HaTorah.

הערת קה"ת

באור התורה שה"ש ע" לא עם הגהות אחרות. שם ע" נד הגהות לד"ה לריח שמניך הראשון.

19 "שמן שנשפך" מתפרש כאן כשמן הנשפך מכלי לכלי, כך שהכלי מתהפך

Song of Songs 1:3 שיר השירים א:ג

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על־כן עלמות אהבוך:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 ה' בחכמה יסד ארץ

"ה' בחכמה יסד ארץ": החכמה שוכנת ב"ארץ", הדרגה הנמוכה ביותר

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בחכמה יסד־ארץ כוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

21 אבא יסד ברתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

זח"ג רנו, ב. [ובח"ב (קמה, ב.) — כ.]

22 כל התורה הם שמותיו של הקב"ה

למילים האלה Zohar II, 87a קה"ת מפנה ל

Zohar II, 87a זח"ב פז,

הערת קה"ת

רמב"ן בהקדמתו עה"ת. יונת אלם פכ"ט. וראה זח"ב פז, א. ע"ל פינחס (עו, ב.) ושי"ג. [כ.]

23 כל התורה הם שמותיו של הקב"ה

הזוהר מלמד שהתורה כולה היא שמו של הקדוש ברוך הוא; המאמר מפרש

nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

10 מי גילה לבני רו זה

כאשר ישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", יצאה בת קול ושאלה מי גילה להם סוד זה; המאמר קורא את "מי" ככינה

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח:א

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" יצתה בת קול ואמרה להן: מי גילה לבני רו זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב: "ברכו הי מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", וחדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בעצי היער וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לה: מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

11 וכבוד הי עליך זרח

"כבוד הי עליך זרח": האור המאירה לכלה ניתן לה מלמעלה

Isaiah 60:1 ישיעיהו ס:א

קומי אורי כי בא אורה וכבוד הי עליך זרח:

Arise, shine, for thy light is come, And the glory of the L-RD is risen upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 כי אשב בחושך הי אור לי

"כי אשב בחושך הי אור לי": לכלה אין אור משל עצמה

Micah 7:8 מיכה ז:ח

אל־תִּשְׂמַחֵי אִיבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי כִּי־אֲשֶׁב בַּחֹשֶׁךְ הִי אֹר לִי:

Rejoice not against me, O mine enemy; Though I am fallen, I shall arise; Though I sit in darkness, the L-RD is a light unto me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 הגמרא דנה ביין הפותח את הלב ואת השכל; הביטוי "מי שלבו אטום" נעשה במאמר כינוי לאדם שאינו מתעורר

Bava Batra 12b:8 כבא בתרא י"ב:ח

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הרגיל ביינו, אפילו לבו אטום כבתולה — יין מפקחו, שנגאמר: "ותירוש ינובב בתולות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

14 הזוהר בפרשת בא מתאר את הנקבה כשלמה כאשר קיבלה מן הזכר; המאמר מחיל זאת על כנסת ישראל ככלה

Zohar, Bo 5:129-6:141 ספר זוהר, בא ה:קכ"ט-ו:קמ"א

Nothing so miraculous was witnessed since the creation of the world. Come and see,' he said, 'it is written: "It is a night (leyl) of observations unto the L-rd for bringing them out from the land of Egypt; this is that night (ha-layla) of the L-rd, observations to all the children of Israel" (Ex. 12, 42). Now, why "observations" in plural, and "night" first in the masculine gender (layil), and then in the feminine (layla)? To indicate the union which took place on that night between the Masculine and Feminine ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בכרך 1101 תרפח, ב. בגוכתי"ק הצ"צ בלי סוגריים. וכ"ה בלקו"ת דפוס זיטאמיר תר"כ. ואולי במהדו"ק הי' הכוונה להעמיד מאמר זה בין מאמרי פסח. בכרך 753 פג, א רשום על ד"ה הנ"ל (שנדפס באוה"ת שה"ש ע" לא) — נאמר בפסח שנת תקצ"ח — ובאוה"ת שם רשום: פ' נצבים. וראה לעיל האזינו עג, ג ובהנסמן שם.

פ' נשא

בכתב היד של הצמח צדק מופיע "פרשת בהעלותך" במקום "פרשת נשא" בנוגע למאמר על חנוכת המזבח.

הערת קה"ת

בגוכתי"ק (1101) פ' בהעלותך.

30 הפסוק שעליו מבוסס המאמר בפרשת נשא, המובא בעניין שמן המשחה.

במדבר ז':פ"ד84: Numbers 7:84

זאת הנִּחַת המִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמֵּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשֵׂאֵי יִשְׂרָאֵל קֶעֶרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר מִזְרָקִים כֶּסֶף שְׁנַיִם עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עָשָׂר:

This was the dedication-offering of the altar, in the day when it was anointed, at the hands of the princes of Israel: twelve silver dishes, twelve silver basins, twelve golden pans;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 בד"ה נר חנוכה

המאמר על נר חנוכה בסוף פרשת מקץ מלמד שאותיות התורה מושרשות למעלה מתוכנה, באויר, מקור האור. הוא הבסיס לדברים בפסקה זו על האותיות.

הערת קה"ת

תו"א מב, ג.

32 תורה אור

"כי נר מצווה ותורה אור": האותיות מושרשות באויר, מקור האור

משלי ו':כ"ג23: Proverbs 6:23

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכָחוֹת מוֹסֵר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

33 פעמים נקי התורה יין ופעמים שמן

Imrei Binah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

שהש"ר א ע"פ כי טובים דודיך. ההפרש בין יין לשמן נתבאר באמרי בינה שער הק"ש פרק נד ואילך.

34 כי טובים דודיך מיין

הקטע מופיע למטה. Song of Songs 1:2 המילים כאן מצטטות את

Song of Songs 1:2 ב'2: שיר השירים א'

יִשְׁקֵנִי מִשְׁשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִידְךָ מֵיַיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ב.

כך את "שמך" שבפסוק

ספר הזהר, יתרו כ"ג:ת"ט-א21409-23: Zohar, Yitro

R. Judah went once from Cappadocia to Lydda to see R. Simeon, who was sojourning there at that time, and R. Hezekiah accompanied him. Said R. Judah to R. Hezekiah: 'What R. Simeon taught us concerning the meaning of the term "wild man" applied to Ishmael is perfectly true and quite clear, but what is the meaning of the second half of the verse: "and he shall dwell in the presence (lit. faces) of all his brethren"?' R. Hezekiah replied: 'I have heard no interpretation and I shall not give ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

24 ונקי אבנים בס"י

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

פ"ד, מ"ב.

25 ונקי אבנים בס"י

ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים" ואת המילים הנוצרות מהן "בתים"; המאמר משתמש בכך כדי להראות שהאותיות דומות לדומם

ספר יצירה ד':י"ב4:12: Sefer Yetzirah

שבע כפולות כיצד צרפן. שתי אבנים בונות שני בתים. שלש בונות ששה בתים. ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים. שש בונות שבע מאות ועשרים בתים. שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. ואלו הן שבעה כוכבים בעולם חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים. ואלו הן ז' ימים בשנה שבעה ימי בראשית. ושבעה שיערים בנפש שתי עינים שתי אוזנים ושני נקבי האף והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעות. לפיכך חכב שביעי ...

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

26 כחותם המתהפך

Iggeres HaKodesh: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

לי הפרדס להרמ"ק ז"ל ג"פ. א' ש' [יא] הצחצחות (רפ"ז). הכי ש' [יג] השערים (ספ"ו). הגי' [ש' כג] ערכי הכנויים ערך אמת יעו"ש. ועי' איוב (לח, יד). ובאגה"ק (סי' כ — קלא, א). [כ].

27 כחותם המתהפך

"ונהפך כחומר חותם": הדימוי העומד מאחורי "חותם הפוך", שבו הגבוה ביותר נעשה לנמוך ביותר

איוב ל"ח:י"ד38:14: Job

תִּתְהַפֵּךְ כְּחֹמֶר חוֹתֵם וַיִּתְּצֻבוּ כְּמוֹ לְבוֹשׁ:

It is changed as clay under the seal; And they stand as a garment.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 שו"ה ע"פ — (לקמן)

בכתב היד הזה, בכתב ידו של הצמח צדק, המילים מ"וראו מה שנכתב עלי" ועד "בהמשך" אינן בסוגריים, וכך גם בדפוס ליקוטי תורה בויטומיר תר"ך. ההערה מציעה שיתכן שבמהדורה הראשונה התכוונו למקם את המאמר בין מאמרי פסח, דבר שהיה מסביר את המילים "בהמשך"

הערת קה"ת

לעיל פ' מטות פה, ב ואילך. וראה בסי הנחות הר"פ עי פה. ובאוה"ת שה"ש כרך א עי לה.

בד"ה יחיינו מיומיום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל ר"ה סג, ג ואילך.

ע"פ וארשתיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר.

וע"פ ואשה כי תדור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל פ' מטות.

וע"פ כי תצא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל כי תצא לו, ד.

פסוקה 3

למילים האלה Song of Songs 1:3 הערת קה"ת מפנה ל

שיר השירים א':ג:3 Song of Songs

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על-כן עלמות אהבוך:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ריח ניחוחי נחת רוח לפני

"ריח ניחוחי" נאמר על הקרבנות התמידיים; הו"ל דורשים זאת כ"נחת רוח" לפני ה', וקושרים ריח לרוח

במדבר כ"ח:ב'2: Numbers 28

צו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי כמועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, ב. ספרי שם.

מפיו דעת

"כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה": מובא דרך מבוא שערים בעניין כוחו של הדיבור

משלי ב':6: Proverbs 2

כ"ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

For the L-RD giveth wisdom, Out of His mouth cometh knowledge and discernment;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דכולא קמי' כלא חשיב

למילים האלה Zohar I, 11b הערת קה"ת מפנה ל

Zohar I, 11b זח"א יא, כב

הערת קה"ת

זח"א יא, ב.

מי גילה לבני רז זה

הקטע מופיע למטה. Shabbat 88a:8 המילים כאן מצטטות את

Shabbat 88a:8 שבת פ"ח א:ח:8 Shabbat

אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" צתה בת קול ואמרה להן: מי גלה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו? דכתיב: "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו" — ברישא "עשי", וחדר "לשמע". אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב "כתפוח בעצי היער וגו'" — למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לה: מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, א.

גילוי החסדים המכוסים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

עי ד"ה ושאתם מים האי פ"ג (עט, ג). וש"נ. [כ].

בזהר בא דל"ח ע"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה לעיל פי צו ט, ד שמציין לכאן.

כי בויעליך עושיך

הקטע מופיע למטה. Isaiah 54:5 המילים כאן מצטטות את

Isaiah 54:5 ישעיהו נ"ד:ה:5 Isaiah

כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלקי כל-הארץ יקרא:

For thy Maker is thy husband, The L-RD of hosts is His name; And the Holy One of Israel is thy Redeemer, The G-d of the whole earth shall He be called.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נד, ה.

וכבוד ה' עליך זרח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ישע"י (רס"י ס). [כ].

כי אשב בחשך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מיכה (ז, ח).

ע"פ עיני כל

Or HaTorah. הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

זכר חסדו ואמונתו

ה' זכר את חסדו ואמונתו לבית ישראל; הפסוק נקרא כמתייחס לאמונה הנמשכת גם למי שחסרה בו השתוקקות.

תהילים צ"ח:ג' Psalms 98:3

זָכַר חֲסִדוֹ וְאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל-אֲפִסֵּי-אָרֶץ אֶת יְשׁוּעָתוֹ אֱלֹהֵינוּ:

He hath remembered His mercy and His faithfulness toward the house of Israel; All the ends of the earth have seen the salvation of our G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צח, ג.

למילים האלה Psalms 147:11 הערת קה"ת מפנה ל

תהילים קמ"א:י"א Psalms 147:11

רוֹצֵה ה' אֶת-יִרְאָיו אֶת-הַמִּיחֲלִים לְחֶסֶדוֹ:

The L-RD taketh pleasure in them that fear Him, In those that wait for His mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"כיום ההוא יהיה ה'... לצפירת תפארה"; הביטוי נקרא כמתייחס למיחלים לתפארתו

ישעיהו כ"ח:ה' Isaiah 28:5

כִּי־יִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה צִבְאוֹת לְעֹטֶרֶת צָבִי וְלְצִפִּירַת תְּפָאֶרֶת לְשָׂאֵר עַמּוֹ:

In that day shall the L-RD of hosts be For a crown of glory, and for a diadem of beauty, Unto the residue of His people;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

בד"ה כי אברהם לא ידענו

מאמר זה לפורים מסביר, באמצעות דימוי האריה שבחזון יחזקאל, מדוע חכמה עילאה מוכרחה להתלבש במקום הנמוך ביותר. הטקסט כאן נשען על ההסבר הזה.

הערת קה"ת

תו"א צג, ג.

58

פני אריה אל הימין

בחזון המרכבה של יחזקאל פני האריה לימין; המאמר לפורים משתמש בכך כדי להראות שהעליון ביותר מוכרח לרדת לנמוך ביותר

יחזקאל א':י"ז Ezekiel 1:10

וְדַמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֲלֵי-הַיָּמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי-יִשּׁוּר מִהַשְׂמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי-נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59

באגה"ק קרוב לסופו

המאמר הזה מביא את משל הדיבור והטיפה: הדיבור נושא רק הארה מן השכל, ואילו הטיפה נושאת את עצמות הנפש. הוא מסביר מדוע דיני התורה נושאים את עצמות חכמת ה'

הערת קה"ת

בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, א). [כ].

50 למילים האלה Psalms 147:10-11 הערת קה"ת מפנה ל

תהילים קמ"ז:י"א Psalms 147:10-11

לֹא בְּגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ לֹא-בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה: רוֹצֵה ה' אֶת-יִרְאָיו אֶת-הַמִּיחֲלִים לְחֶסֶדוֹ:

He delighteth not in the strength of the horse; He taketh no pleasure in the legs of a man. The L-RD taketh pleasure in them that fear Him, In those that wait for His mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האיש ירצה

ה' אינו חפץ בגבורת הסוס או בשוקי האיש; הפסוק נקרא כאזהרה מפני אמירת מילים בלי הבנה.

תהילים קמ"ז:י"א Psalms 147:10

לֹא בְּגִבּוֹרַת הַסּוֹס יִחְפֹּץ לֹא-בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה:

He delighteth not in the strength of the horse; He taketh no pleasure in the legs of a man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו

ה' רוצה ביראיו ובמיחלים לחסדו; המאמר מפרש זאת כהתבוננות המשולבת במילים, או לכל הפחות כהשתוקקות לאלוקות.

תהילים קמ"א:י"א Psalms 147:11

רוֹצֵה ה' אֶת-יִרְאָיו אֶת-הַמִּיחֲלִים לְחֶסֶדוֹ:

The L-RD taketh pleasure in them that fear Him, In those that wait for His mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

53 לצפירת תפארה למצפים תפארתו

הגמרא דורשת "צפירת תפארה" כ"למיחלים לתפארתו"; אדמו"ר הזקן מחיל זאת על מי שמשתוקקים לאלוקות

מגילה ט"ו ב: Megillah 15b:3

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: עֲתִיד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיטֵל עֹטֶרֶת בְּרָאשׁ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק, שְׁנֵאֲמַר: "כִּי־יִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה חֲצִי הָעָם לְעֹשֵׂי צְדָקוֹת וְחֲצִי [וְגו']". מֵאֵי "לְעֹטֶרֶת צָבִי וְלְצִפִּירַת תְּפָאֶרֶת" — לְעוֹשֵׂי צְדָקוֹת וְלְמַצְפִּיִּין תְּפָאֶרְתּוֹ. יָכוֹל לְכָל — תְּלִמּוּד לּוֹמַר: "לְשָׂאֵר עַמּוֹ", לְמִי שְׂמֵשִׁים עֲצֻמוֹ כְּשִׁירִים.

R. Elazar further said in the name of R. Hanina: G-d will in the time to come be a crown on the head of every righteous man, as it is said, "In that day the L-rd of Hosts will be for a crown of glory and for a diadem of beauty" (Isaiah 28:5) What is meant by a "crown of glory (tzvi)" and a "diadem [zefirat] of beauty"? For them that do his will [tzivono] and who await [mezapin] his glory. Shall He be so to all? Scripture says, "To ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

60 | הוזהר מכנה את המשנה אשתו של "אותו נער"; אדמו"ר חזקן משתמש בכך להסביר את הגילוי הייחודי של חכמה בדיני התורה.

ספר זוהר, בראשית כ"ד:רס"ד-25:273-24:264 Zohar, Bereshit
כ"ה:ע"ג
On this account G-d said, "It is not good that the man should be alone; I will make him an help meet for him" (Gen. 2, 18). This help is the Mishnah (the oral Law), the handmaid of the Shekinah. If Israel deserve well, it is a help to them in the captivity from the side of the permitted, the clean, and the proper; if they do not deserve well, it is a hindrance to them from the side of the unclean, the unfit, and the forbidden, the clean, the ...
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 6

61 | **ד"ה בר"מ פ' נשא**
איגרת זו מסבירה את דברי רעיא מהימנא על עץ הדעת ועץ החיים, ומדוע הלכות התורה הנגלית נושאות חכמה עילאה. היא תומכת בטענה שעצמות השמן מגיעה למטה.
הערת קה"ת
והוא באגה"ק (סי' כו). [כ].

62 | **כל התורה היא שמותיו של הקב"ה**
הוזהר מלמד שהתורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא; זהו "שמן" שבפסוק.
ספר זוהר, יתרו כ"ג:תכ"א-כ"ד:תל"א Zohar, Yitro 23:421-24:431

63 | **ע"פ ואלה שמות בניי**
מאמר זה על "ואלה שמות" דן בתורה ובנשמות כשמותיו של ה'. הטקסט מפנה אליו להרחבה בעניין "שמן".
הערת קה"ת
תו"א מט, ד.

64 | **בד"ה משה ידבר**
מאמר זה מסביר שכל המצוות נועדו "לתקן את סוד שמו", כפי שהטקסט מסכם כאן.
הערת קה"ת
תו"א סז, ד.

65 | **"טוב שם משמן טוב": הפסוק קושר בין "שם" ל"שמן", בדומה לשיר השירים.**
Ecclesiastes 7:1 א"ה
טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו:
A good name is better than precious oil; And the day of death than the day of one's birth.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 | **ירותא דאבא ירתא ברתא**
"הבת יורשת את האב": מלכות מקבלת ישירות מחכמה.
ספר זוהר, תרומה ל"א:שנ"ג-שנ"ב Zohar, Terumah 31:353-362
but in a reversed manner. The inheritance of the Father passes to the Daughter in the ascension of the Holy Name, wherefore She is also called "Holy" and "Wisdom". The possession of the Mother is inherited by the Son, and is called "the Holies", because He takes all those supernal holy at-

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך

tributes and gathers them up unto Himself, and then takes them to the Bride.
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

67 | **בחכמה יסד ארץ**
הארץ נוסדה בחכמה והשמים בתבונה; חכמה מגיעה אל הדרגה הנמוכה ביותר, מלכות.
משלי ג:י"ט Proverbs 3:19
ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בַּתְּבוּנָה:
The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
משלי ג, יט.

68 | **בד"ה להבין הטעם כו' ובענין וייצר**
מאמרים אלה בבראשית מסבירים שהארץ, מלכות, נוסדה דווקא בחכמה. הטקסט מפנה אליהם לדין המלא.
הערת קה"ת
תו"א ד, א-ג.

69 | **וייצר כו' את האדם עפר**
הפסוק שעליו מבוסס מאמר בתורה אור, בראשית, המובא לאותו עניין.
בראשית ב:ז Genesis 2:7
וַיִּיצֶר ה' אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם עָפָר מִן-הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:
Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 | **מלכות פה תושבע"פ קרינן לה**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

71 | **מלכות פה תושבע"פ קרינן לה**
בתפילת אליהו (פתח אליהו), מלכות נקראת "פה" ו"תורה שבעל פה" תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז Tikkunei Zohar 17a:16-17
ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבינ. ועל אלין תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.
Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

72 | **באגה"ק ד"ה איהו וחיה**
איגרת זו מסבירה את "החותם המתהפך" ואת האופן שבו ההתחלה נעוצה בסוף: לדרגות הנמוכות ביותר יש שורש נעלה ביותר. היא הבסיס לטענה שמקורה של התורה שבעל פה נעלה כל כך.
הערת קה"ת
סי' כ דף קלא, א. וראה לעיל פ' אמור לד, ג.

קווצותיו תלתלים שחורות

”קווצותיו תלתלים שחורות כעורב”: מקור הלכות האיטורים

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה:יא

ראשו כְּתָם פֶּזָה קְוֻצוֹתָיו תִּלְתָּלִים שְׁחוּרוֹת כְּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ענין באדרת נשא (דקליב תחלת ע"א)

האידרא רבא בפרשת נשא מתארת את הוקן העליון; היא מובאת בעניין שני סוגי ההלכות.

ספר הזהר, האדרא רבא י"א קי"ב-11:112-13:123 Zohar, Idra Rabba
”ג:קכ”ג

למילים האלה Song of Songs 1:3 הערת קה"ת מפנה ל

Song of Songs 1:3 שיר השירים א:ג

לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרֵק שְׁמֶךָ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבּוּךָ:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תליסר נהרותא דמשחא אפרסמון דכיין

הראו לרבי אלעזר בן פדת שלושה עשר נהרות של שמן אפרסמון טהור שהוכנו לצדיקים; זהו השמן העליון והמריח.

Taanit 25a:14 תענית כ"ה א:י"ד

אמר לי: כהאי אגרא דאמרית "לא בעינא" יהיבנא לך לעלמא דאמי תליסר נהרותא דמשחא אפרסמון דכיין כפרת ודיגלת, דמענגת בהו. אמרי לקמיה: האי ותו לא? אמר לי: ולחברך מאי יהיבנא? אמרי לקה: ואנא מגברא דלית לקה בעינא? מחיין באסקוטלא אפותאי, ואמר לי: אלעזר ברי, גרו כה גירי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

וכמ"ש במ"א בפי תרומה סד"ה הנה כתיב

מאמר זה על "ועמך כולם צדיקים" דן בשלושה עשר נהרות שמן האפרסמון כדרכה שלמעלה משמן רגיל.

הערת קה"ת

תו"א פא, א.

למילים האלה Isaiah 60:21 הערת קה"ת מפנה ל

Isaiah 60:21 ישעיהו ס:כ"א

ועמך כֻּלָּם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נָצַח מִשְׁעֵי מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהַתְפָּאֵר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 7

המדרש מבחין בין הרחת השמן לבין יציקתו; אדמו"ר הוקן מפרש את שני הדברים כשתי מדרגות בתורה.

שיר השירים רבה א:ג:1 Shir HaShirim Rabbah 1:3:1

לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, רַבִּי יֵצְאִי בְרִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל הַשִּׁירִים שְׁאֵמְרוּ לְפָנֶיךָ הָאֲבוֹת, רִיחוֹת הֵיוּ, אֲבָל אֲנִי שֶׁמֶן תּוֹרֵק שְׁמֶךָ, כְּאֵדָם שְׁמִירָה מִקְלִי לְקִלֵּי חֲבֵרוֹ. כָּל הַמַּצּוֹת שֶׁעָשׂוּ לְפָנֶיךָ הָאֲבוֹת רִיחוֹת הֵיוּ, אֲבָל

ונעוץ תחלתן בסופן

סוף הספירות נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן: העליון קשור לנמוך ביותר

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

כשמן הטוב

שמן המשחה יורד מראש אהרן לזקנו; שערות הזקן הן ההלכות המקבלות חכמה עילאה.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב

כְּשֶׁמֶן טוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל־הַזָּקֵן וְזֶקֶן־אַהֲרֹן שֵׁיֵר עַל־פִּי מְדוּתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלג, ב.

וכמ"ש (לקמן) בד"ה בהעלותך

בכתב היד מופיעות כאן גם המילים "(בהמשך)", אף שהמאמר על בהעלותך מופיע מוקדם יותר בליקוטי תורה הנדפס. הדבר נוגע לשאלה היכן נועד המאמר להופיע במקור.

הערת קה"ת

וכ"ה בבוכ 1101 תרפו, א גוכתי"ק הצ"צ. וראה לעיל ב, ד.

בד"ה בהעלותך

המאמר הזה מסביר ששערות זקנו של הכהן הגדול הן הלכות התורה, שעליהן יורד השמן הקדוש, כפי שמסכם הטקסט

הערת קה"ת

לעיל שם, ל, ג.

ומ"ש ב"פ הזקן זקן

ביאור הצמח צדק לתהלים דן גם הוא בשאלה מדוע נאמר "הזקן" פעמיים, ומצטט את המדרש; הוא מציע הסבר מקביל

הערת קה"ת

ראה גם יהל אור עי תקה בשם מד"ר פי ויקרא ספ"ג.

כתלג חיזור ועמר נקא

עתיק יומין בלבוש לבן כשלג ושערו כזמר נקי; דימוי ל"זקן העליון" של חסד.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט

חָזַה הָיִית עַד דַּי כְּרִסְוֹן רַמְיוּ וְעִתִּיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חֲזָר וְשַׁעֲרוֹ רַאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָה שְׁבָכִין דִּי־נֹר גְּלִגְלוּהִי נוֹר דְּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 8

על כן עלמות אהבוך

סיום הפסוק; "עלמות" מתפרש כעולמות וגם ככל יהודי המקבל ממלכות

Song of Songs 1:3:ג' שיר השירים א'

לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ג.

90

דאורייתא וקוב"ה כולא חד

ההערה מפנה להערת הרבי שם על מאמר חז"ל "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד" ועל מקורותיו

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר בס' המאמרים הש"ת ע' 66.

91

בקרב איש ולב עמוק

"בקרב איש ולב עמוק": ההתבוננות צריכה להגיע לעומק לבו של האדם

Psalms 64:7:ו' תהילים ס"ד

יחפשועולת תמנו חפש מחפש וקרב איש ולב עמוק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92

המאור שבה מחזירו למוטב

מקום נוסף שבו אדמו"ר הזקן מצטט ומבאר את המאמר על המאור שבתורה.

הערת קה"ת

פתיחתא לאיכה רבתי בתחילתה. וראה תו"א צא, א. ריש פיתחא דאיכ"ר כג"י הירושלמי [פ"א, ה"ז] בחגיגה בכת"י, יעו"ש. [כ].

93

סדי"ה בהעלותך

הקטע מסביר שהתורה היא שמן המשחה הקדוש, היורד דווקא על "השערות" – ההלכות המלוכשות בעניינים גשמיים – ומביא את המשל על דיבור וזרע. זהו מקור מורחב לדימוי שבפסוקה זו, של השמן היורד על המידות.

הערת קה"ת

לעיל בהעלותך ל, ד.

94

שיורד ע"פ מדותיו

השמן יורד על פי מידותיו של אהרן, כלומר על "פי המידות", ומתפרש כהגעה למידותיו של האדם.

Psalms 133:2:ב' תהילים קל"ג

כשמן הטוב עליהראש יורד עליהזקן וזוהי אהרן שירד עליפי מדותיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אנו שמן תורק שמך, מאתים וארבעים ושמונה מצוות עשה ושלש מאות וששים וחמש מצוות לא תעשה. רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, אם יהיו כל הימים דיו, ואנשים קולמוסין, ושמים וארץ מגלות, וכל בני ...

"By the fragrance of your good oils, your name is like poured oil; therefore, the young women love you" (Song of Songs 1:3). "By the fragrance of your good oils," Rabbi Yanai son of Rabbi Shimon [said]: All the songs that the patriarchs recited before You were fragrances, but we, "your name is like poured oil," like a person who empties from his vessel to the vessel of another. All the mitzvot that the patriarchs performed before You were fragrances, but we, "your name is like poured oil," [we have] ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

86

נובלות חכמה שלמעלה תורה

"נובלות חכמה שלמעלה תורה": התורה כפי שהיא לפנינו היא רק מה שנושר מן החיצוניות של חכמת ה'

Bereshit Rabbah 17:5:ה' בראשית רבה י"ז

... נובלת מיתה - שינה; נובלת נבואה - חלום; נובלת העולם הבא - שבת. רבי אבין מוסיף: עוד תרתין: נובלת אורה של מעלה - גלגל חמה; נובלת חכמה של מעלה - תורה:

"The L-rd G-d cast a deep slumber upon the man, and he slept. He took one of his sides, and He closed it with flesh in its place [tahtena]" (Genesis 2:21). "The L-rd G-d cast [hipil] a deep slumber" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall [mapala] is sleep. When a person sleeps, he does not toil in Torah and does not do any work. literally means, "He caused to fall down." Rav said: There are three slumbers: the slumber of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

87

בלקו"ת בתלים

ההערה מבהירה שמדובר בלקוטי תורה של האריז"ל, ולא של אדמו"ר הזקן. שם האריז"ל מבאר את הפסוק בהקשר של ההמשכה מיסוד אבא, מקור ה"הארה" הנזכרת כאן

הערת קה"ת

להאריז"ל. ראה לעיל א, ד.

88

ויקם עדות ביעקב

"ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל"; הפסוק שהאריז"ל מבאר בהקשר של שתי מדרגות ההמשכה

Psalms 78:5:ה' תהילים ע"ח

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את אבותינו להודיעם לבניהם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

התורה בתוך האדם

במדבר כ"א:י"ח Numbers 21:18

בָּאֵר הַחֲרוּדָה שְׂרִים כְּרוּדָה נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחְקָק בְּמִשְׁעָנָתָם וּבְמִדְבָּר מִתְנַה:

The well, which the princes digged, Which the nobles of the people delved, With the sceptre, and with their staves. And from the wilderness to Mattanah;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103

בדי"ה וארשתך לי

בסמוך מסביר אדמו"ר חזקוני ששתי הנסיות שבלב יכולות לפנות לאהבת ה' ולייחד את שמות הוי' ואלקים. הדיון מפתח את הדרך שבה הלב והבשר הגשמיים באים "לרנן אל אל חיי".

במדבר ח"ב:ב' Numbers 8:2

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּהּ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה יְאִירוֹ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל במדבר ח, ב.

104

לבי בושרי ירננו אל אל חי

"לבי בושרי ירננו אל אל חיי": הלב הגשמי מתעורר רק על ידי הקב"ה עצמו.

תהילים פ"ד:ג' Psalms 84:3

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחֻצּוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרֵי יִרְנְנוּ אֶל־חַי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105

ושמן צף ע"ג יין ובגמרא פ"ק דשבת

ההערה אומרת שהדמיון של שמן הצף על היין ומחלוקת הגמרא מבוארים שם באריכות. אמרי בינה מפתח את הניגוד בין יין לשמן

הערת קה"ת

נתבאר בארוכה באמרי בינה שער הק"ש פ' נד ובמ"מ לשם.

106

כמ"ש בזהר פ' צו דל"ד ע"א

הקטע מצטט את אותו זוהר, שלפיו השמן שוכן בחכמה העילאה דכולא, ומסיק שהשמן מתפשט למטה יותר, עד שגם המציאות הגשמית מתבטלת. זהו אותו עיקרון המשמש כאן

הערת קה"ת

מובא לעיל בפ' בהעלותך לב, ג "דשמן שריא בגו חכמה עילאה דכולא".

107

חכמה עילאה דכולא כמ"ש בזהר פ' צו (דל"ד ע"א)

הזוהר אומר שהשמן שוכן בחכמה העילאה דכולא; משום כך השמן נעלה מן היין.

ספר זוהר, צו כ"ט:קפ"ו-ל"קצ"ג Zohar, Tzav 29:187-30:193

108

ועברתי בארץ מצרים

"ועברתי בארץ מצרים"; ההגדה מפרשת "אני ולא מלאך" — הקב"ה עצמו מגיע אל המקום הנמוך ביותר

שמות י"ב:י"ב Exodus 12:12

וְעָבַרְתִּי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהִפֵּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹקֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי ה'

95

ושמן ימינו יקרא

למילים האלה Proverbs 26:16 הערת קה"ת מפנה ל

משלי כ"ו:ט"ז Proverbs 26:16

הערת קה"ת

משלי כו, טז.

96

ושמן ימינו יקרא

"שמן ימינו יקרא"; מובא מהמאמר על בהעלותך לתיאור השפעת שמן התורה.

משלי כ"ז:ט"ז Proverbs 27:16

צִפְנִיָּה צִפְפִּירוֹת וְשֶׁמֶן יִמִּינוּ יִקְרָא:

He that would hide her hideth the wind, And the ointment of his right hand betrayeth itself.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97

הזוהר בתרומה על "על כן עלמות אהבוך", המתפרש כעולמות שמתחת לאצילות.

ספר זוהר, תרומה ל"א:ש"ג-ש"ד Zohar, Terumah 31:333-343

98

הזוהר באחרי מפרש "עלמות" כעולמות המקבלים ממלכות.

ספר זוהר, אחרי מות ח'ל"ט-ו'מ"ה Zohar, Achrei Mot 5:39-6:48

9 פסקה

99

כי טובים דודיך מיין

הפסוק הקודם מייצג את ההתבוננות, שהופכת את הנפש ל"כלה"

שיר השירים א:ב' Song of Songs 1:2

יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיַּיִן:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100

דלית מחשבה תפיסא ביה כלל

"לית מחשבה תפיסא ביה כלל" (פתח אליהו); התורה, כדברו של הקב"ה עצמו, נמשכת ממדרגה זו

תקוני זוהר י"א:י"ב-י"א Tikkunei Zohar 17a:10-12

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

101

בפ' בחקתי (ד"ה מבואר בע"ה)

המאמר מצטט את עץ חיים בעניין ה"צלם", הנפש השכלית המחברת את הנפש האלקית עם הנפש הבהמית כדי לברר אותה. הוא מסביר כיצד התורה חודרת וחוקקת את עצמה גם בנפש הבהמית

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מז, ג.

102

באר חפרוה שרים

"באר חפרוה שרים"; המאמר בחוקותי מפרש שהדבר מייצג את חריטת

ובוהר שם (דקמ"ט ע"ב)

הוהר מרחיב ומסביר שכל סיפור תורה מצביע על עיקרון נעלה יותר

ספר זוהר, בהעלותך ד':כ"ו-כ"ט:20-6:29 Zohar, Beha'alotcha 4:20-6:29

ובפרדס שער כ"ז פ"א

רבי משה קורדובירו מבאר את הוהר ואומר שגם מי שקורא בלי להבין מקבל שכר.

פרדס רמונים כ"ז:ה'5:27 Pardes Rimmonim 27:5

... ולכן ציור ה' רמז לדיו פרצופין שהם למטה ב' ספירות. וז"ש וציורה שני מדות. ובארנו הענין הזה בארוכה בשער מיעוט הירח פ"ד. ומ"ש כי הוא בית לתפארת, הכונה כי ה"ב נתיבות הם גם כן בתפארת כמו שנתבאר בשערים הקודמים וכן נרמז בו ה"ב ולול"ב כי שם בן ד' עולה כ"ו ושש קצוות הם ל"ב. ולכן המלכות היא גם כן בית כי היא בית לתפארת לנהג העולם אם לדין אם לרחמים. הכלל העולה כי רוחניות ה' רמז לחכמה עם ל"ב נתיבותיה שבד"ו פרצופין והיא כוללת המלכות היונקת מן הגבורה כי ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

שמן משחת קודש

"שמן משחת קודש יהיה זה ליי"; השמן הנעלה שריחו מגיע למי שקורא מקרא.

שמות ל':ל"א Exodus 30:31

וְאֵלֶיכֶם יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם:

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

דההוא מלה דההוא ספור לאו לאחזאה על גרמיה בלבד קא אתי אלא לאחזאה על ההוא כללא קאתי

הוהר אומר שכל מילה בסיפור באה להצביע על כלל רחב יותר הנמצא מעבר לה.

ספר זוהר, בהעלותך ג':י"ג-ד':כ"ג:13-4:20 Zohar, Beha'alotcha 3:13-4:20

If so, why is it called the "Law of truth"? Why do we read "The law of the L-rd is perfect.... The testimony of the L-rd is sure.... The ordinances of the L-rd are true.... More to be desired are they than gold, yea, than much fine gold" (Ps. 19, 8-11)? But assuredly each word of the Torah signifies sublime things, so that this or that narrative, besides its meaning in and for itself, throws light on the all-comprehensive Rule of the Torah.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

ושניהם כאחד טובים

"ושניהם כאחד טובים": לכל אחד מהם, לריח ולשמן התורק, יש מעלה משלו.

קהלת י"א:ו' Ecclesiastes 11:6

בַּבֹּקֶר זָרַע אֶת־זֶרְעֶךָ וּלְעֶרֶב אַל־תִּנָּח יָדְךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִי זֶה יִכָּשֶׁר הָזֶה אוֹיְזוֹ וְאֵם־שִׁנְיָהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים:

In the morning sow thy seed, And in the evening withhold not thy hand; For thou knowest not which shall prosper,

For I will go through the land of Egypt in that night, and will smite all the first-born in the land of Egypt, both man and beast; and against all the gods of Egypt I will execute judgments: I am the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

לעולם ישלש אדם תלמודו

הגמרא מחלקת את זמן הלימוד בין מקרא, משנה ותלמוד; המאמר מקביל חלקים אלה ל"יריח" ול"שמן תורק".

קידושין ל' א:י"א-Kiddushin 30a:10-11

לְעוֹלָם יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו: שְׁלִישׁ בְּמִקְרָא, שְׁלִישׁ בְּמִשְׁנָה, שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד. מִי יוֹדֵעַ כִּמָּה חֲזִי? לֹא צָרִיכָא לְיוֹמִי. לְפִיכָה נִקְרְאוּ רִאשׁוֹנִים "סוֹפְרִים", שֶׁהֵיוּ סוֹפְרִים כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים: וְאִי "דִּגְחוֹן" חֲצִיין שֶׁל אוֹתִיּוֹת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. "דֶּרֶשׁ דֶּרֶשׁ" - חֲצִיין שֶׁל תִּיבוֹת. "וְהַתְגַּלַּח" - שֶׁל פְּסוּקִים. "כְּכֶרֶסְמָנָה חֲזִיר מִזְעֵר" - עִיין דִּיעַר חֲצִיין שֶׁל תְּהִלִּים. "וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן" - חֲצִי דְפִסּוּקִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

עבודה זרה י"ט ב:א'-ב'2:19 Avodah Zarah 19b:1-2

דָּלָא לִיפְלוּג לִישְׁנִי. "עַל פִּלְגֵי מַיִם". אָמַר רַבִּי תַנְחוּם בַּר חֲנִינְיָא: לְעוֹלָם יִשְׁלַשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו — שְׁלִישׁ בְּמִקְרָא, שְׁלִישׁ בְּמִשְׁנָה, שְׁלִישׁ בְּתַלְמוּד. מִי יוֹדֵעַ אֵינִישׁ כִּמָּה חֲזִי? כִּי קְאָמְרִין — בְּיוֹמִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, א. ע"ז יט, ב. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ב, ה"א. ראה לעיל פי ויקרא ה, ג ואל"ך. ביאה"ז לאדה"א ב, ד. ביאה"ז להצ"צ כרך ב ע' תרכ. לקו"ש ח"ל ע' 173 ואילך ובהערות לשם.

משיג ותופס . . חכמתו ית'

התניא מסביר שכאשר אדם מבין הלכה בתורה, שכלו תופס ומקיף את חכמת ה', ובה בעת מוקף בה. זהו "תפיסת המהות" שעליה מדובר כאן

הערת קה"ת

ראה תניא פרק ה. ובליקוט פירוש"ם ומ"מ — חסידים שם.

ואלה כו' בארץ אדום

"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום"; דוגמת הרמ"ז לסיפור המסתייר את סודות התורה.

בראשית ל"ו:31-36 Genesis 36:31-36

וְאֵלֶּה הַמֶּלְכִּים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ואין יוצא מידי פשוטו

"אין מקרא יוצא מידי פשוטו": האירועים אכן התרחשו, אף שכוונת ה' טמונה בעומקם.

שבת ס"ג א:י"ד-ט"ו63a:14-15 Shabbat 63a:14-15

אָמַר לָקָה רַב כְּהֵנָא לְמַר בְּרִיהַ דְּרַב הוּנָא: הָאִי בְּדַבְרֵי תּוֹרָה כְּתִיב! אָמַר לָקָה: אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ. אָמַר רַב כְּהֵנָא: כִּד הוּינָא בַר תַּמְנִי סָרִי שְׁנִין וְהוּא גְמִירְנָא לָקָה לְכוּלִּיהַ תַּלְמוּדָא, וְלֹא הָוָה יִדְעָנָא דְאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ עַד הַשְּׁתָּא. מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לֹן? דְּלִיגְמַר אֵינִישׁ וְהָדָר לִיכְסֵר.

him; and, when he knoweth of it, be guilty;
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ראה לעיל ויקרא ה, ג.

באגה"ק קרוב לסופו

המאמר מסביר שידיעת סדר העולמות אינה נעלה כשלעצמה מלימוד הדינים, אך היא מצווה חשובה בפני עצמה, כפי שמסכם כאן הטקסט

הערת קה"ת

בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב). [כ].

123

השיג

נוסח חלופי: בקונטרס אחרון כתוב "משיג", ואילו כאן כתוב "השיג".

הערת קה"ת

בקו"א שם "משיג".

124

מצוה רבה

נוסח חלופי: בקונטרס אחרון כתוב "מצווה רבה", כמו כאן, ואילו בקטע המקביל בלקוטי תורה, ויקרא, כתוב "מצווה רמה".

הערת קה"ת

וכ"ה בקו"א שם, אבל לעיל ויקרא ה "רמה" וראה בהערות ותיקונים לכ"ק אדמו"ר לקו"א, ובליקוט פירושם ומ"מ — חיתריק לשם.

125

ידיעת היום

"ידיעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים": ידיעת ה' היא מצווה בפני עצמה.

דברים ד:ל"ט Deuteronomy 4:39

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהַשְׁבַּתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמַיִם מִמֶּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

126

דע את אלקי אביך

"דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם": הידיעה מביאה ללב שלם

דברי הימים א כ"ח:ט' I Chronicles 28:9

וְאַתָּה שְׁלֹמֹה־בְנִי דַע אֶת־אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעַבְדֵהוּ בְּלֵב שְׁלֵם וּבְנַפֶּשׁ חֲפָצָה כִּי כָל־לִבָּבוֹת דֹּרֶשׁ ה' וְכָל־יִצְרַר מַחְשָׁבוֹת מִבֵּין אִם־תִּדְרָשֻׁנּוּ יִמָּצָא לָהּ וְאִם־תִּעְזָבֶנּוּ יִגְנִיחַ לָעַד:

And thou, Solomon my son, know thou the G-d of thy father, and serve Him with a whole heart and with a willing mind; for the L-RD searcheth all hearts, and understandeth all the imaginations of the thoughts; if thou seek Him, He will be found of thee; but if thou forsake Him, He will cast thee off for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כח, ט.

127

ועי' בזהר פ' אחרי דע"ג א' תלת דרגין

הזהר מדבר על שלוש מדרגות הקשורות זו בזו, שכל אחת מהן נסתרת

128

whether this or that, Or whether they both shall be alike good.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118

והנה לימוד הזהר וכהאריז"ל

שם מסביר אדמו"ר חזקן שהקבלה היא באצילות, ולכן אפשר להשיג למטה את מציאותה בלבד, ולא את מהותה; ואילו המשנה והתלמוד מלוכשים בכריאה וביצירה ואפשר להשיגם במהות. לכן הקבלה נחשבת "מקרא"

ויקרא ה:ג' Leviticus 5:3

או כי יַעַז בְּטָמְאֹת אָדָם לְכָל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יִדַּע וְאָשָׁם:

or if he touch the uncleanness of man, whatsoever his uncleanness be wherewith he is unclean, and it be hid from him; and, when he knoweth of it, be guilty;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה לעיל ויקרא ה, ג.

119

ופירש"י בפ"ק דברכות (די"א ע"ב) שמדרש הוא קרוב למקרא

רש"י מציין שמדרש קרוב למקרא; לכן הזהר, שהוא מדרש, נכלל ב"שליש במקרא".

רש"י על ברכות ט"ז ב:א-י"ח א:א'18a:1 Rashi on Berakhot 16b:1-18a

... ושמה תאמר - הדין עמו שאינו מתגדר במלאכתי שאילו היה תופס אומנותי לא היה לו לב פתוח להרבות בתורה כמותי והיה ממעיט ואין לו שכל: שנינו - שיש לו שכל לממעיט כמו למרבה: ובלבד שיכין לבו לשמים - ואצל קרבנות הוא במנחות בסופה: ערום בראה - להערים בכל מיני ערמה ליראת בוראו: תכלית חכמה - עיקרה של תורה שיהא עמה תשובה ומע"ט: העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא - פירוש שאינו לומד כדי לקיים אלא לקנטר דבפרק מקום שנהגו (פסחים דף נ:) אמרין רבא רמי כתיב עד שמים ...

Vilna Edition (Public Domain)

120

ואף שבהלכות ת"ת

ההלכה המובאת בטקסט: מדרשי הלכה כגון ספרא וספרי נכללים ב"שליש במשנה".

הערת קה"ת

לאדזה"ו פ"ב ה"א.

121

וה"ז כעין לימוד המקרא . . בלימוד הזהר וע"ח

הרבי מסביר שם שאפשר ללמוד גם את פנימיות התורה בדומה לדינים המבוססים שבמשנה ובתלמוד, ולכן היא יכולה להיכלל ב"שליש במשנה". הדבר מסייג את הסיווג המובא כאן

הערת קה"ת

בלקו"ש ח"ל ע' 173 בהערה 43 מבאר "שאפשר להיות ג"כ לימוד פנימיות התורה ע"ד לימוד הלכות פסוקות שבמשנה ותלמוד — שלישי במשנה".

122

ומתורץ בזה מ"ש הר"ן

אותו קטע בוויקרא, הדן גם בשאלת הר"ן מדוע מוקדש שליש מן היום למקרא.

ויקרא ה:ג' Leviticus 5:3

או כי יַעַז בְּטָמְאֹת אָדָם לְכָל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יִדַּע וְאָשָׁם:

or if he touch the uncleanness of man, whatsoever his uncleanness be wherewith he is unclean, and it be hid from

ומגולה; גם ה"ריח" הוא הארה מפנימיות התורה.

ספר הזהר, אחרי מות מ"ט:רצ"ו-50:305-49:296 Zohar, Achrei Mot
נ"ש"ה

And Israel themselves are in two grades, corresponding to the two grades of the Torah, the disclosed and the undisclosed. To all who have been circumcised and stamped with the holy impress, we impart those things in the Torah which are on the surface, the letters and the plain contents and the precepts, and no more. This is indicated in the words, "He telleth his words to Jacob". But if the Israelite rises to a higher grade, then "His statutes and his judgements to Israel": these are the allegories of ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

129 ע"פ כי קרוב אליך

המאמר על "כי קרוב אליך הדבר", המובא בקשר לשלוש המדרגות של הזהר, נסתרות ומגולות. הקטע שם עוסק בתשובה המגיעה עד לעצמותו של הקב"ה, ומדבר על קריאה "ממעמקים".

הערת קה"ת

לעיל נצבים מו, א.

130 לריח שמניך

ההערה מתעדת שהמאמר נאמר בשבת פרשת כי תצא, ה'תק"ס"ג (1803), על פי רשימת המאמרים שם.

הערת קה"ת

מאמר זה נאמר בשבת פ' כי תצא שנת תקס"ג — ראה רשימת המאמרים בסה"מ תקס"ג ח"ב (מס' 131). הנחת כ"ק אדהאמ"צ ממאמר זה נמצא בסימאמרי אדה"ז — על נ"ך עי יח, ובעי נ. המאמר עם הגהות אחרות במאמרי אדה"א נ"ך עי רב ומיוסד על מאמר זה.

131 למילים האלה Zohar, Beha'alotcha 3:13

ספר הזהר, בהעלותך ג"י:13 Zohar, Beha'alotcha 3:13

132 הזהר קורא לסיפורי התורה "לבוש", לדיניה "גוף" ולסודותיה "נשמה"

ספר הזהר, בהעלותך י"ב:נ"ו-13:65-12:56 Zohar, Beha'alotcha 12:56-13:65
י"ג:ס"ה

133 למילים Zohar, Bereshit 24:264-25:273

ספר הזהר, בראשית כ"ד:רס"ד-25:273-24:264 Zohar, Bereshit 24:264-25:273
כ"ה:ער"ג

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0. תרגום.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Pardes Rimonim (Public Domain); Vilna Edition (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 (הרב ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/3/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק